

prosvetni delavec

Krhanje solidarnostnih vezi?

V Železniškem gospodarstvu Ljubljana razmišljajo, da bi zmanjšali ali ukinili svoj 30-odstotni popust na mesečne vozovnice šolarjev. V to jih silijo slabe gospodarske razmere. Železničarji ne morejo več pomagati učencem vozačem, pričakujejo pa, da bodo nemara učencem priskočili na pomoč v občinah in mestih.

Regresi za šolanje so že stara stvar. Prevozniki so dajali 30 odstotkov popusta, Izobraževalna skupnost Slovenije pa 40 odstotkov za srednješolce in študente. V letih, ko so veljali taki dogovori, so učenci plačali približno tretjino cene mesečne vozovnice na avtobusu ali vlaku. V letu 1982 so se takemu dogovoru prvi odrekli v avtobusnih podjetjih in svoj popust zmanjšali na 10 odstotkov. Naslednje leto — jeseni 1983 — je Izobraževalna skupnost Slovenije v svojih predlaganih varčevalnih ukrepih napovedala, da namerava opustiti svoj

40-odstotni regres za mesečne vozovnice srednješolcev in študentov. Njen predlog je sicer propadel, a dan je bil vendarle. Zdaj so na vrsti železničarji s predlogom, da svoj popust opustijo ali zmanjšajo in izenačijo s popusti na avtobusih. Vsak, ki je zmanjševal ali opuščal svoj regres, je obenem pričakoval, da ga ne bo posnemal drugi partner, ki sofinancira prevoz učencev v šolo.

Nimamo namena razmišljati, kakšni časi se obetajo za približno 90.000 vozačev osnovnošolcev, srednješolcev in študentov (med njimi jih okoli 10.000 prebije na vožnji več kot po dve uri na dan), če bodo dajalci popustov reševali svoj gospodarski položaj na njihovih plečih. Omenili pa bi radi, da bo storjena napaka, če bo popustila solidarnostna vez, na katero smo se tako radi sklicevali v času (navideznega) gospodarskega razcveta in ki bi morala s podvojeno

močjo delovati prav v težkih gospodarskih časih.

Z opombo o načenjanju solidarnostnih povezav mislimo tudi na dva dogodka, ki sicer nista neposredno povezana s popusti pri mesečnih vozovnicah šolarjev. Sredi oktobra je bilo v Ljubljani slišati misel (omenila sta jo predstavnika mestnih organov na razširjenem sestanku, ki je bil na srednji pedagoški šoli, po tem se je o njej molčalo), češ da so v Ljubljani v nekem trenutku mislili ali zagrozili tako odpraviti krivične razlike v gmotni osnovi med ljubljanskimi srednjimi šolami (če res ne bi bilo druge rešitve, ta se je pa potem delno vendarle našla), da bi denar za ureditev omenjenega problema Ljubljana vzela (sicer začasno, a vendarle) iz tistega kupa, ki ga naše glavno mesto namenja za solidarnost v slovenskem osnovnem šolstvu. Podobna preusmerjevalna denarna različica se je Nadaljevanje na 2. str.

Med drugim preberite

- Z BOLJŠIMI NORMATIVI DO PRAVIČNEJŠE DELITVE, str. 2
- VZGOJNI DOMOVI PO SODOBNI ZASNOVI, str. 2
- ČAS ZA ODKRITO BESEDO, str. 3
- ŠOLA NI KRIVA ZA VSE, str. 3
- VELIKO BOTROV, KILAV OTROK, str. 5
- NAPAK POJMOVANJA HUMANOST, str. 5

Nacionalizem v šolskih klopek

V času, ko se življenjske razmere slabšajo in se kriza zastruje, so nacionalistični izpadi čedalje pogostejši. Vanje je vpletena predvsem mladina, ponekod celo osnovnošolci. Nacionalizem v šolskih klopek je nova razsežnost nacionalizma, pojav, pred katerim pedagoški delavci ne smemo zapirati oči.

O tem, kaj neti in kdo razpihuje nacionalizem, je bilo v zadnjem času veliko povedanega. Najvišji družbeno-politični organi so izoblikovali svoje ocene in smernice. O nacionalizmu v šolskih klopek pa se moramo pogovoriti predvsem pedagoški delavci med seboj, še bolj pa z učenci in starši.

Vemo, da nacionalizma med mladimi ni zasejala šola, saj sta v njej domoljubna vzgoja in vzgoja v duhu bratstva in enotnosti že od vrtca močno poudarjeni. Učenci se okužijo z nacionalizmom na ulici, ob vseh tistih nenadzorovanih vplivih, ki poleg šole oblikujejo miselnost mladih, pa tudi doma. Pravijo, da je nacionalizma med mladimi toliko, kolikor ga je v družbi. Ko bomo torej uspešneje zatirali njegove gospodarske in socialne korenine, bo nacionalizma manj tudi v družbi in med mladino.

V boju proti nacionalizmu vseh vrst ima svojo vlogo in svoj dolg tudi šola. Nacionalizem med mladino je grobar mnogih vrednot, ki jih prizadevno privzgajamo leta in leta. Nasprotja se porajajo med vrstniki pri igri in učenju, ki jih do včeraj niso motile nacionalne in jezikovne razlike. Čustva prijateljstva in tovarištva zamenjata pritajena mržnja in nezaupanje, slepo usmerjena v vsakega, ki ni »naš«.

Nacionalizem obrača kolo zgodovine nazaj in obnavlja nekdanjo duhovno zaostalost. Razpihovanci so vedno glasni in napadalni. Kadar je ozračje napeto in ljudje nezadovoljni, je njihovo delo lahko. Za tiste, ki trosijo nacionalistična gesla, pravi vzroki za slabe razmere niso pomembni. Preprosto izberejo krivca in določijo žrtev. Način izbire žrtve in obračuna z njo se ne spreminja, spreminjajo se le žrtve in napadalci ter razmere, ki jih porajajo.

Humanizem, na katerem temelji vzgoja pa tudi ubrano sožitje med ljudmi, je daleč od vsakršnega nacionalizma. O tem se lahko prepričamo, če pogledamo otroški živ-zav v vrtcih in šolah z nacionalno mešano sestavo ali pa nacionalno mešane skupine gradbincev, rudarjev, metalurgov, tovariško prekaljenih v letih skupnega dela.

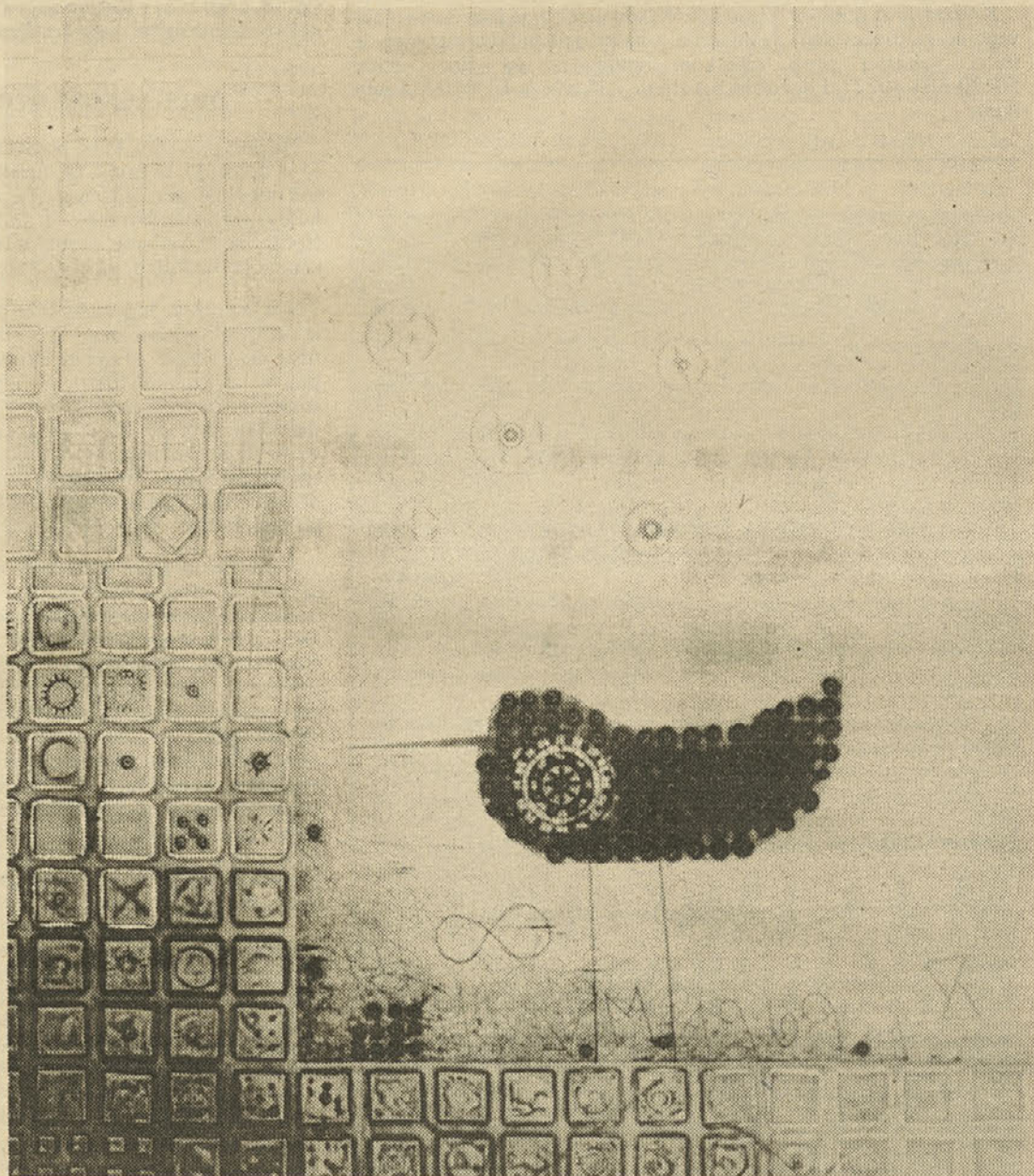
Mlade ljudi premalo opozarjamo na to, kako duhovno omejen je nacionalizem. Najraje se spravi na malega človeka, ki je najmanj kriv za težave, na tistega, ki mu gre v težkih razmerah še slabše kot drugim. Postavimo ga v položaj, ko se čuti ogrožen, s tem pa ga silimo v samoobrambo, ki je lahko tudi napadalna. Tako se sproži verižna reakcija, katere posledic ni mogoče povsem predvideti.

Nešteto je človeških, pedagoških in političnih razlogov, ki govorijo proti nacionalizmu, obenem pa za načrtno vzgojo v duhu bratstva in enotnosti, ki je duhovni temelj naše skupnosti. Vsak pojav nacionalizma v šolskih klopek je opozorilni znak, da pri tej vzgoji nismo bili dovolj temeljit in uspešni. Prehiteli so nas drugi. Šola, dom in družba morajo imeti pri tem skupne cilje in združiti svoja prizadevanja.

Kljub časovni odmaknjenosti so in bodo še dolgo ostale aktualne Titove besede na 10. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije:

»Bratstvo in enotnost, skovana v narodnoosvobodilni vojni, nikoli nista bila samo trenutna politična zahteva. To je bil trajen življenjski interes naših narodov in narodnosti, pogoj njihove samobitnosti in jamstvo njihovega svobodnega in vsestranskega razvoja v jugoslovanski socialistični skupnosti.«

JOŽE VALENTINČIČ

Vladimir Makuc, grafika v globokem tisku z umetnikove retrospektivne razstave, ki je bila najprej prikazana na gradu Kromberk v Novi Gorici, nato pa v Mariboru in v ljubljanski Moderni galeriji. Obsegala je grafike, risbe, tapiserijo, slike in plastične objekte — od leta 1957 do danes. Makučeva pregledna razstava je bila v letu 1985 ena najlepših razstav iz sodobne slovenske umetnosti: estetska in ekspresivna, polna poezije, tehničnega mojstrstva ter pester in zadržane likovne domiselnosti; izrazito nacionalna in hkrati, ali prav zato, univerzalna. Po vsebini in načinu izražanja, kjer se družita asketska strogost in mehko lirično občutje, je umetnikov opus odraz samonikle, celostne osebnosti in ob tem svojevrstna različica v tokovih likovne umetnosti zadnjih tridesetih let.

dogodki
novostiKrhanje
solidarnostnih vezi?

Nadaljevanje s 1. str.

potem (tudi sredi oktobra) pojavila v posebni izobraževalni skupnosti za gradbeništvo: če ne bi bilo drugih možnosti, naj bi v Sloveniji popravili gmotni položaj svojega šolstva tako, da bi nekaj denarja začasno vzeli iz kupa, ki gre iz SR Slovenije za federacijo in nerazvite republike. Oboji so — če tako gledamo — želeli reševati svoje težave in položaj svojih šol na plečih nekoga drugega, ki od njih pričakuje pomoč — čeprav v tistem trenutku najbrž niso razmišljali, da bi s svojim stališčem in z odtegnjenim denarjem nekoga prizadeli, mu nemara vzeli možnost za šolanje. S tega gledišča se ta problem lahko povezuje s problemom mesečnih vozovnic za šolarje.

Solidarnost v financiranju vzgoje in izobraževanja ima širše razsežnosti, šola je z njo povezana s stoterimi nitmi. Z njo

Vzgojni domovi po
sodobni zasnoviPosvet o strokovnih in družbenih vidikih problematike
vzgojnih zavodov

Otroci in mladostniki z motnjami vedenja in osebnosti potrebujejo posebno strokovno pomoč, da se usposobijo za življenje, da se osebnostno uravnotežijo in socialno prilagodijo. To strokovno vlogo imajo vzgojni zavodi, kot zadnji in najstrožji ukrep, ko vsi poprejšnji vzgojni ukrepi odpovedo. V Sloveniji imamo osem vzgojnih domov, dva mladinska doma in prevzgojni dom, ki delujejo v starih, neprimernih stavbah in so bolj podobni hiralnicam kot pa sodobnim ustanovam. Nekateri izmed njih so celo v 500 let starih gradovih, kjer ogrevanje veliko stane; prenova stavb pa bi bila še dražja. Prav bi bilo, da bi te vzgojne domove nadomestili z novimi, kjer bi se gojenci bolje počutili, pa tudi vzgojno delo bi bilo boljše in lažje. Zato zasluži vso pohvalo idejna zasnova za nadaljnji razvoj vzgoje, izobraževanja in usposabljanja otrok in mladostnikov z osebnostnimi in vedenjskimi motnjami, ki jo je pripravila komisija pri Republiški izobraževalni skupnosti. O strokovnih in družbenih vidikih te zasnove so razpravljali na nedavnem posvetu — udeležilo se ga je več kot sto strokovnjakov in družbeno-političnih delavcev — ki sta ga pripravili Republiška konferenca SZDL (Svet za vzgojo in izobraževanje) in Društvo defektologov Slovenije (Sekcija za motnje vedenja in osebnosti).

Kot je pokazala zavzeta razprava, pomeni zasnova revolucionaren predlog za prihodnji razvoj in hkrati za boljše življenje in vzgojo prizadete mladine. Predloženo gradivo namreč upošteva najspodobnejše smeri razvoja v svetu, ki so obogatena z domačimi slovenskimi izkušnjami na področju ortopedagogike. Vsi razpravljalci so zasnovo ugodno ocenili in podprli, ter menili, da je dober temelj za nadaljnje strokovno dopolnjevanje.

Zasnova, ali bolje predlog temelji na tehtno izbranih in strokovno utemeljenih načelih, ki jih bo treba upoštevati pri razvoju vzgojnih domov. To so: **načelo integracije** — ustanove, ki so vraščene v okolje, pripomorejo k boljšemu socialnemu okolju in dajejo boljše rezultate; **načelo regionalnosti** — vzgojni zavodi

imamo opravka tudi v usmerjenem izobraževanju, celo pri rednih prispevkih tistih delovnih organizacij, ki poslujejo z izgubo. Lahko bi se zgodilo, da bi te odtegnile del svojih družbenih dajatev, dokler se same ne bi izvlekle. Kaj bi bilo s srednjim in visokim šolstvom, če bi se kaj takega res zgodilo in če ne bi v posebnih izobraževalnih skupnostih in v izobraževalni skupnosti Slovenije obveljalo modro načelo, da bi bil oproščen prispevka le delovni kolektiv, ki izplačuje samo zajamčene osebne dohodke?

V izobraževalni skupnosti dogovorjeno načelo je solidarnost v širšem pomenu — materialna in moralna. Prizadevati bi si najbrž morali, da bi tudi pri vseh drugih možnostih vselej iskali le take skupne rešitve, s katerimi bi pri razvijanju znanja in vzgoje mladih rodov ohranili načelo enakih možnosti.

JANKO SVETINA

PO MALI VOJNI V SREDNJEM ŠOLSTVU

Z boljšimi normativi do
pravičnejše delitve

Skupščina Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev — sestala se je 25. 11. t.l. v Ljubljani — je sprejela program podiplomskega študija kemije (Magister s področja kemijskega izobraževanja in informatike) ter predmetnik naravoslovno-matematične smeri v programu Učitelj, prilagojen potrebam narodnostno mešanega koprškega območja. Izoblikovala je pripombe izvajalcev pedagoškega izobraževanja na predlog enotnih standardov, meril in normativov, ki jih je pripravil odbor za planiranje in programiranje te skupnosti. Obraznavala je še nekaj drugega gradiva, med tem tudi Analizo izvajanja samoupravnega sporazuma o temeljih plana te skupnosti za obdobje 1981—1985. Razprava se je najdlje zadržala pri nekaterih vprašanjih, povezanih z »malo vojno« v srednjem šolstvu (glej Prosvetni delavec, št. 17-85, str. 10).

Razdelitev enkratnega do-

datka za »sanacijo« osebnih dohodkov in gmotnega položaja usmerjenega izobraževanja, ki jo je skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije opravila 7. 11. 1985, ni pomirila vseh duhov, zlasti ne v nekaterih srednjih šolah neproizvodne usmeritve. Na Srednji šoli pedagoške, računalniške in naravoslovno-matematične usmeritve v Kranju je prišlo do kratke prekinitve pouka. Učiteljski zbor je posegel po tem skrajnem sredstvu, razočaran, ker so bila vsa njegova prejšnja opozorila o kritičnem stanju bob ob steno, in samoupravne poti, ki jih je prehodil, brez uspeha (glej pojasnilo Valentina Pivka v sobotni prilogi Dela, 23. 11. 1985). Srednja pedagoška šola v Ljubljani pa se je pritožila na kompromisni sklep skupščine Izobraževalne skupnosti glede delitve navedenih sredstev, češ da so imeli pri odločanju več besede nekateri ravnatelji šol kot pa delegati. Kompromisni sklep o delitvi je na-

mrež prikrajšal pedagoške in sorodne srednje šole, ki v osebnih dohodkih zaostajajo za drugimi šolami in so v hudi gmotni stiski.

Skupščina Posebne izobraževalne skupnosti je dala besedo svojim delegatom, ki so se udeležili navedene skupščinske seje. Izobraževalne skupnosti Slovenije, in predsedniku te skupščine Tonetu Ferencu. Enkratni dodatek v višini pol milijarde dinarjev, je bil razdeljen — tako so povedali — v skladu s poslovnikom in pravili delegatskega odločanja. Razdelitev je bila torej zakonita, šole so denar že tudi prejele. Kompromis je nastal zaradi razmerja moči v delegatski skupščini, ki drugače ni mogla uskladiti nasprotujočih interesov in zahtev. To pa ne pomeni, da so merila, standardi in normativi, ki so podlaga za delitev denarja srednjim šolam, najboljši. Ta merila so v javni razpravi in bo o njih sklepala Izobraževalna skupnost Slovenije v januarju 1986. Zdaj je torej čas, da spopolnimo merila in standarde ter jim dodamo tudi merila za oceno kakovosti dela, da v prihodnje ne bi bilo več nesporazumov. Potreben bo tudi boljši informativni sistem, da bomo imeli vpogled v gmotno stanje in delo šol. Samo po taki poti bomo lahko delili denar v izobraževalnih skupnostih pravično in v skladu s potrebami, ne pa z manj zanesljivimi merili ali s preglasovanjem. Na skupščini smo slišali tudi

delegatsko oceno, da je enkratni dodatek usmerjenemu izobraževanju spričo kritičnega gmotnega stanja premajhna vsota, bi zaradi nje razdelili vojno med srednjimi šolami. Res je, da smo malo na boljšem srednje šole, si lahko nekaj denarja same prislužijo, res pa je tudi, da ta neposredna svobodna menjava denarja ne prinese veliko.

Šolstvo je na razpotju: če zanj ne bo več denarja, bo treba skrbeti za program in zmanjšati dejavnost ali pa nadaljevati s kompromisi in nezadovoljivim stanjem. Druga pot ne mika nikogar, prva pa je dvomljiva: kdo bo krčil programe, ki so bili prekratki samoupravno sprejeti, kdo ukinjal smeri, ki so v skladu s družbenimi potrebami? Delegati take odgovornosti ne marajo sprejeti.

V teh razmerah je v pedagoškem šolstvu še manj možnosti optimizem. Vemo, da pedagoško šolstvo ustvarja kadrovske temelje za celoten sistem vzgoje in izobraževanja. Pedagoški šolstvu namenajo zaradi tega vsem svetu izjemno skrb. Če pa pri nas kdo oglasi, da bi moralo imeti pedagoško šolstvo prednost, ima takoj glasne sprotne in malo zaveznikov. Kot bi bila rešitev v enotnosti, je v resnici povprečnost, katere podrejanje tudi odločitve z drugimi posledicami.

J. V.

Seminar za pridobitev pedagoško-
andragoške izobrazbe

Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete v Ljubljani vpisuje v seminar za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe učitelje in vzgojitelje z visokošolsko izobrazbo, ki si morajo po 179. členu Zakona o usmerjenem izobraževanju dodatno pridobiti to izobrazbo.

V skladu s predpisanim programom bo seminar obsegal osnove psihologije, pedagogike, andragogike, didaktike in specialne didaktike nekaterih predmetov in strok.

Prvi del seminarja bo v strnjeni obliki od 27. do 31. januarja 1986 v Ljubljani, drugi del pa po dogovoru med letnim semestrom.

Prijave s podrobnimi podatki o izobrazbi in zaposlitvi pošljite do 30. 12. 1985 na naslov: **Center za pedagoško izobraževanje, Filozofska fakulteta, Aškerčeva 12, 61000 Ljubljana**. Tu dobite tudi druge informacije, ki vas zanimajo.

Kotizacijo za seminar, ki znaša 6.000 dinarjev in jo praviloma plača vzgojno-izobraževalna organizacija, v kateri je kandidat zaposlen, je treba nakazati pred začetkom seminarja na žiro račun: 50100-603-40227, Filozofska fakulteta, Aškerčeva 12, 61000 Ljubljana.

Razpis

za prijavo prispevkov za posvet Drugačnost otrok
v osnovni šoli

Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše v Ljubljani, Gotska 18, pripravlja v sodelovanju z Zavodom SR Slovenije za šolstvo in nekaterimi drugimi organizacijami strokovno posvetovanje

DRUGAČNOST OTROK V OSNOVNI ŠOLI

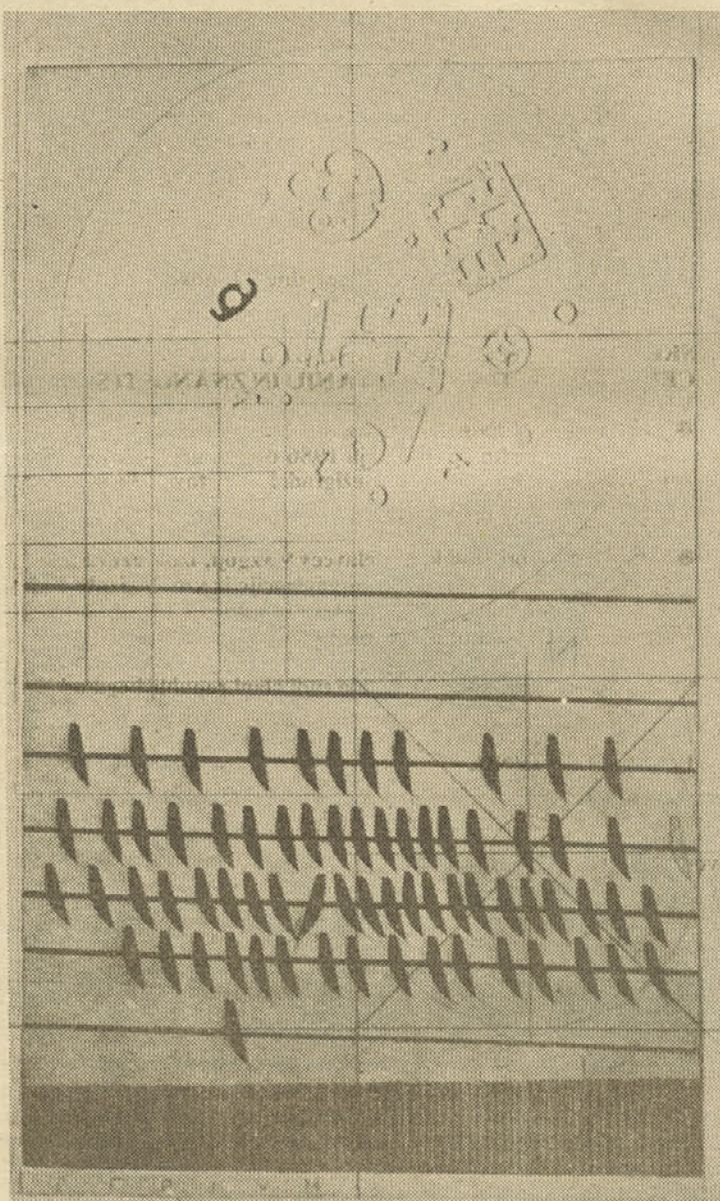
Na posvetovanju, ki bo predvidoma med 15. 4. in 15. 5. 1986 (kraj in čas še ni določen), se bomo ukvarjali z vprašanjem, kako v naši osnovni šoli obravnavamo drugačne (izjemne) otroke. To so otroci, ki se razvijajo od »standardnih« ali povprečnih otrok po svojih psihičnih (spesobnosti, vedenje, osebnost) in telesnih ter socialnih značilnostih vendar pa ne toliko, da bi morali obiskovati posebne šole ali zavode.

Takšne otroke ima vsaka šola; pri tem mislimo zlasti na otroke, ki iz različnih vzrokov manj sposobni za šolsko učenje, ki imajo specifične učne težave, ki so intelektualno manj sposobni (mejni, podpovprečni) ali izjemno bistri, ter gibavno nespretni, vedenjsko težavni (moteni in moteči otroci), otroci iz drugih kultur, otroci s posebnimi nadarjenostmi ipd. Na šolah pa imamo tudi specifično prizadete otroke, ki jih je manj in se ne pojavljajo na vsaki šoli, kot so otroci z epilepsijami, psihičnimi, motoričnimi prizadeti (spastični), telesno prizadeti otroci, otroci s prizadetimi čutili (slabovidni, slušno prizadeti), otroci po težji možganski poškodbi (cerebralni travmi) ipd.

Zaradi svoje izjemnosti potrebujejo ti otroci posebno obravnavo razredu ali zunaj njega, vendar je to obravnavo v šoli težko predpisati in zanjo izdelati posplošljive modele vzgojno-izobraževalnega dela. Vemo, da so marsikatera šola in mnogi učitelji, vodstveni delavci strokovnjaki v praksi našli rešitve, ki so se pokazale kot uspešne in jih bilo mogoče uporabiti tudi kje drugje. Te rešitve in opažanja obravnavanju izjemnih otrok nas morda lahko opozorijo tudi na stemske ovire, ki šolam preprečujejo, da bi uspešno delali z izjemnimi otroki. Cilj posveta je prav to: ugotoviti in predstaviti uspešne prijave v šoli in opozoriti na ovire v vzgojno-izobraževalnem ali šolskem sistemu, da bi tako pomagali izjemnim otrokom, da dosežejo svoj optimalni razvoj. Dobre rešitve — recimo jim kar inovacije — naj bi dobile svoje mesto v sistemu in politiki vzgoje in izobraževanja naših otrok, to bo pripomoglo tudi k boljši organizaciji in učinkovitosti vzgojno-izobraževalnega sistema.

S tem razpisom želimo spodbuditi k sodelovanju vse, ki lahko predstavijo bodisi svoje uspešne rešitve bodisi že opravljene analize ali ziskave bodisi obetajoče zamisli in predloge za obravnavanje izjemnih otrok. Želimo, da se s svojim prispevkom prijavite za posvet. Za to potrebujemo predvsem naslov in zelo kratko opredelitev (teze) vašega prispevka. Takšno prijavo nam pošljite do 25. decembra 1985. Kasneje (do 25. februarja) vas bomo prosili za besedilo prispevka. Sveda bi lahko na posvetu nastopili tudi brez pisnega prispevka, le razpravi, vendar je zaradi sistematične priprave gradiva in njegove objave boljše, da besedilo napišete.

Prijavo pošljite na naslov: **Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, Gotska 18, 61000 Ljubljana (za posvetovanje: Drugačnost otrok)**. Dodatna pojasnila dobite pri tov. Anici Uranjek ali tov. Zoranu Jelenicu, po telefonskih številkah Svetovalnega centra: (06) 572 457, 573 511, 574 691.

Vladimir Makuc: Pokrajina z jato, 1975

Čas za odkrito besedo

Republiški odbor Sindikata o kongresnih pripravah in gmotnem položaju učiteljev

Republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti je 22. 11. 1985 razpravljal o pripravah na 11. kongres Zveze sindikatov Slovenije, ki ga družbenogospodarski položaj delavcev te dejavnosti in nekaterih drugih vprašanj.

Konec marca 1986 bo 11. kongres Zveze sindikatov Slovenije. Poročilo o delovanju Zveze sindikatov Slovenije med 10. in 11. kongresom (objavljeno je skupaj z drugim gradivom v prihodnjem Delavskem enotnosti oktobra 1985) je podlaga za široko javno predkongresno in kongresno razpravo o delu sindikatov, o njihovih dosedanjih in prihodnjih prizadevanjih za boljše življenje delavcev in za uresničenje socialističnih samoupravnih odnosov. Kongres bo sprejel resolucijo o ciljih in nalogah prihodnjega delovanja, ki naj bi bilo usmerjeno k uveljavljanju socialističnega samoupravljanja in ustvarjalnega dela — najvišjih vrednot življenja in temelja napredka, kot je zapisano v konstitutivni resoluciji.

V razpravi o kongresnih listinah so člani Republiškega odbora kritično ugotavljali, da je v poročilu preveč splošno, saj je v njem tudi sedanje stanje, vsaj z vidika vzgoje, izobraževanja in znanosti, prikazano v manj kritični luči, kot v resnici je. Ko bomo kongresno poročilo, dočimo vtis, da razmere še zdalec niso tako kritične, kot so v resnici, in da je mogoče težave, s katerimi se ubadamo, zlahka obvladovati, visoke cilje, ki si jih postavljamo, pa doseči brez težav. V resnici smo, vsaj v vzgoji, izo-

braževanju in znanosti, daleč od vizije — svobodna menjava dela ostaja neuresničena, država odmerja denar, ki ga samoupravne interesne skupnosti nato delijo. Ker je tega denarja vedno manj, izobraževanje nazaduje, reforme se ne uresničujejo, delavci v vzgoji, izobraževanju in znanosti pa se zaman potegujejo za obljubljeno enakopravnost v združenem delu.

Javna razprava o kongresnih listinah, mimo katere naj ne bi šle osnovne organizacije sindikata v vzgojno-izobraževalnih, vzgojno-varstvenih in raziskovalnih organizacijah, naj bi odločno opozorila na ta vprašanja in postavila zahtevo po uresničevanju načel in gesel, ki smo jih že zdavnaj sprejeli kot podlago za delovanje sindikatov.

Za pripravo na kongres bo republiški odbor do konca januarja 1986 sklical skupščino Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti. Skupščina bo razpravljala o delu republiškega odbora med kongresoma in izvolila nov republiški odbor. Razmere, v katerih smo v vzgoji, izobraževanju in znanosti, zahtevajo trdnost organiziranosti sindikata te dejavnosti, da bo lahko zastopal deset tisoče prosvetnih delavcev. Člani republiškega odbora so menili, da bi tako številni strokovni sindikat moral imeti poklicnega predsednika in tajnika.

Republiški odbor je na seji ugotovil, da je od 42 predvidenih udeležencev samoupravnega sporazuma Delavske univerze in druge organizacije za izobraževanje odraslih pristopilo k spora-

zumu 41; sporazum je s tem sklenjen. To velja tudi za samoupravni sporazum, ki bo povezal delavce raziskovalnih organizacij; od predvidenih 67 udeležencev jih je podpisalo sporazum doslej 41.

Izčrpnjeje je republiški odbor razpravljal o družbenogospodarskem in gmotnem položaju delavcev v vzgoji in izobraževanju. Razmišljanja in besede razpravljalcev so bile vse prej kot optimistične. Padec deleža družbenega proizvoda za vzgojo in izobraževanje od dobrih pet na bore tri odstotke v nekaj letih vodi šolstvo v krizo, prosvetne delavce pa v položaj, ko ne vedo več, na koga naj se obrnejo pri iskanju svojih pravic. V poslabšanih razmerah ne moremo uresničevati zamišljenih ciljev reforme, kakovost izobraževanja in vzgoje se slabša, učiteljeva nezadovoljnost prav nič spodbudno ne vpliva na ozračje v vzgojno-izobraževalnem procesu.

Večletna prizadevanja sindikata in drugih dejavnikov za izboljšanje gmotnega položaja vzgoje in izobraževanja so dobila in imajo podporo vseh družbeno-političnih in strokovnih organov — vsaj v besedah in resolucijah. Kljub vsemu temu pa konkretni ukrepi zveznih in republiških organov ne dovoljujejo, da bi bila vzgojno-izobraževalna dejavnost deležna primerne gmotne podlage in da bi bili delavci v tej dejavnosti enakopravni z delavci v gospodarstvu. Posebno zaskrbljenost je povzročil interventni zakon, ki zahteva zamrznitev vseh presež-

kov sredstev, ki bodo pritekla v blagajne samoupravnih interesnih skupnosti. Nihče pravzaprav še ni natančneje pojasnil, koga vse utegne ta zakon prizadeti.

Kadar delavci v vzgoji, izobraževanju in znanosti izčrpajo vse demokratične možnosti za izterjavo pravice, ki jim jo zagotavljajo zakoni in ustava, se začnejo zatekati k skrajnim sredstvom. Eno izmed teh je štrajk — prekinitve vzgojno-izobraževalnega dela. Kaj pomeni štrajk v šoli in kakšni so njegovi vplivi na mladino, o tem še niti razmislili nismo poglobljeno. V šoli je drugače kot v tovarni. Ob prekinitvi dela v tovarni obstanejo stroji, ki nič ne čutijo in nič ne mislijo. Ob prekinitvi dela v šoli obstane učni proces, učenci in študenti se odzivajo na svoj način, njihovo poznavanje družbe je dopolnjeno z novo, trpko izkušnjo. Po njej bodo tudi mladi spoznali, kako družba skrbi za vzgojo in izobraževanje. Odgovornost za te globoke posledice mora nekdo nositi. Kdo?

Razpravo o teh vprašanjih je republiški odbor sklenil z odločitvijo, da bo terjati od pristojnih organov pojasnilo glede vpliva interventnega zakona na tako imenovano sanacijo gmotnega položaja vzgoje, izobraževanja in znanosti. Obenem pa bo te organe ponovno opozoril na zaostreno stanje v tej dejavnosti in na njegove predvidene in nepredvidljive posledice.

JOŽE VALENTINČIČ

Šola ni kriva za vse

Sindikati za stvarno oceno reforme

Svet Zveze sindikatov Jugoslavije bo v kratkem razpravljalo o samoupravnih preobrazbi vzgoje in izobraževanja. Ocenil bo opravljeno delo in določil svoje prihodnje naloge na tem področju. O istih vprašanjih so pred tem govorili tudi na Zveznem odboru Sindikata delavcev v vzgoji in izobraževanju, znanosti in kulturi, ki podpira tako odločitve sveta Zveze sindikatov Jugoslavije. Čas je, da odgovorimo na marsikatera vprašanja, ki so se nakopičila v desetih letih uresničevanja reforme. V poročilih in predlogih resolucij, ki se pripravljajo za republiške kongrese in pokrajinske konference zveze sindikatov ter za 10. kongres ZSJ, bo treba odkrito in jasno povedati, kako uresničujemo reformo in stališča, ki so jih sprejeli 10. kongres ZKJ in številni drugi družbeno-politični in strokovni organi.

Na reformirano ali delno reformirano šolo se zgrinjajo očitki organizacij združenega dela, občanov, študentov in učencev. V razpravah, ki se zaostčujejo, nekateri grajojo, drugi pa hvallijo reformo, s katero smo želeli uskladiti šolo s potrebami družbenega razvoja. Nad reformirano šolo se znašajo tisti, ki žalujejo za stari meščanskim izobraževalnim sistemom, z njo niso zadovoljni ljudje, ki jim je pri srcu državna šola, pa tudi oni, ki so zmeraj proti spremembam. Nad novo šolo niso navdušene gospodarske organizacije, ko iščejo primerne delavce. Za vse te kritike je značilno, da samim najprej ni jasno, kakšna naj bi bila šola, ki bi zares ustrezala našim samoupravnim socialističnim družbi.

Ocena reforme ni nekaj preprostega, saj zahteva dobro poznavanje razmer, stanja in ciljev, pa tudi dolgoročno načrtovanje. Pri reformi se namreč ne moremo zanašati zgolj na trenutne nagibe, niti se sklicevati le na zdajšnje potrebe posameznega kraja, občine ali panoge. To seveda ne pomeni, da bi komur koli omejili pravico do razpravljanja o reformi, saj sodita vzgoja in izobraževanje med najpomemb-

nejša področja družbenega življenja in dela in bo njun vpliv v prihodnje čedalje bolj odločen.

Zveza sindikatov Jugoslavije, znotraj nje pa tudi Sindikat delavcev v vzgoji in izobraževanju, znanosti in kulturi, nameravata spodbuditi širšo razpravo o reformi, da bi ocenili, kako so njeni nosilci in izvajalci uresnili stališča 10. kongresa ZKJ. V razpravah bi morali celotnost obravnavati vzgojo in izobraževanje mladine in odraslih, mladih, ki stopajo v življenje, pa tudi že zaposlenih, ki imajo pred seboj še desetletja dela. V sindikatih morajo o reformi spregovoriti odkrito in pošteno: zavrniti je treba tiste, ki valijo krivdo za reformne težave na šolo in njene delavce, pa tudi tiste, ki lepo govorijo o prihodnosti šole v združenem delu, od nje pa želijo le delovno silo, prilagojeno trenutnim potrebam proizvodnje.

Razprava naj pokaže, koliko je imela reforma trdne teoretske temelje in kako vzgaja reformirana šola strokovne delavce za združeno delo in za potrebe izobraževanja, ter koliko je združeno delo sprejelo reformo za svojo dolgoročno nalogo. Odkrito moramo oceniti, ali je dopustno, da kljub težavam še naprej siromašimo šolstvo in njegove delavce. Ob tem ko na veliko poudarjamo, kako pomembno je znanje, ravnamo prav nasprotno: prednost dajemo neznanju.

Sindikat mora kritično oceniti tudi svoje delo in naloge. Razčleniti moramo, zakaj v nekaterih organizacijah združenega dela še zmeraj menijo, da je izobraževanje breme, in razmišljajo, kje bi tu lahko še kaj privarčevali, namesto da bi ocenili možnosti, ki jih dajeta za delovno storilnost znanje in boljša organizacija dela. Kritično je treba spregovoriti tudi o tem, zakaj smo domačo ustvarjalnost zavrli s kupovanjem tujih licenc in patentov.

Danes je najpomembnejše vprašanje, kaj in kako delaš, pravi dr. Tomaž Kalin, direktor Instituta Jožefa Štefana v Ljub-

ljani v zadnji številki Revija za razvoj, kjer navaja, da namenja ZDA za visokošolsko izobraževanje 60 milijard dolarjev, za izobraževanje in specializacijo v korporacijah pa še nadaljnjih 40 milijard. Pri nas mnogi mislijo, da se bomo rešili krize le, če bomo delali več, zapostavljajo pa vlogo znanja in znanosti ter njun pomen in vpliv na razvoj. Če bomo torej dali šolstvu še manj denarja, ne bomo mogli izobraževati in vzgajati za potrebe prihodnje države.

Zvezni odbor Sindikata delav-

cev v vzgoji in izobraževanju, znanosti in kulturi ter komisija predsedstva sveta ZSJ za izobraževanje, znanost in kulturo pričakuje, da bo svet ZSJ kritično ocenil reformo in vzroke za njeno zaostajanje za družbenimi potrebami. Le tako bodo kongresnim stališčem sledila tudi dejanja, v katerih naj bi se izkazali vsi gospodarski in družbeni dejavniki, še posebno tisti, ki bi radi naprtli šoli, da je kriva za vse neuspehe reforme, in celo za lastno revščino.

DJORDJE DJURIČ

V skladu z 81. členom statuta Zveze sindikatov Slovenije

je Republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti Slovenije na svoji 12. seji dne 22. novembra 1985 sprejel

SKLEP O SKLICU SKUPŠČINE SINDIKATA DELAVCEV V VZGOJI, IZOBRAŽEVANJU IN ZNANOSTI SLOVENIJE

● Skupščina Sindikata delavcev v vzgoji izobraževanju in znanosti Slovenije bo 27. januarja 1986 ob 10. uri v prostorih Skupščine občine Ljubljana Bežigrad, Linhartova 13 v veliki sejni dvorani — pritičje.

● Občinski odbori sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti oziroma osnovne organizacije iz vzgoje, izobraževanja in znanosti v občinah, kjer ni odborov, izvolijo po enega delegata tako, da bo vsaka občina zastopana z enim delegatom.

Status delegata na skupščini imajo tudi člani republiškega odbora.

Predsednik RO:

IVAN ŠTUKOVNIK

Svet TOZD OSNOVNE ŠOLE 15. DIVIZIJE GRM,

razpisuje prosta dela in naloge

— STROKOVNEGA VODJE ŠOLSKE PREHRANE

Kandidati morajo izpolnjevati poleg splošnih pogojev tudi naslednji pogoji:

— najmanj 5 let delovnih izkušenj na delovnem mestu strokovnega vodje prehrane v COŠ.

Prijave pošljite v 15 dneh po objavi razpisa na naslov:

OSNOVNA ŠOLA NOVO MESTO

TOZD OSNOVNA ŠOLA 15. DIVIZIJE

GRM NOVO MESTO

Trdinova 7

68000 NOVO MESTO

Čedalja tanjši kos kruha

Družba nam reže čedalje tanjši kos kruha. Ko to ugotavljaš pri današnji dragini, ti pojenjuje volja do dela. Za samo ljubezen do pedagoškega poklica v trgovini pač nič ne dobiš.

Srečala sem nekdanjega učenca. Najprej je obiskoval poklicno šolo, pozneje jo je pustil in se zaposlil. Njegova plača, kot mi je povedal, se ne razlikuje veliko od moje, čeprav imam višjo izobrazbo in s strokovnim izpitom ter štirinajstimi leti dela le 48 tisoč dinarjev, učiteljica, ki letos zadnjič uči svoj 35. rod učencev, pa 55 tisoč dinarjev — z vsemi poročili za letošnje leto vred.

Pravijo, da morajo imeti prednost delavci v proizvodnem procesu. Kaj pa sta poučevanje in vzgajanje, če ne poseben in zelo odgovoren delovni proces? Učitelj mora popolnoma samostojno opravljati svoje delo po učnem načrtu. Če učitelja ni, se ta proces ustavi.

Jezijo nas napisi v časnikih: Učitelji dobijo več. Pa moramo pojasnjevati vsem, da velja to samo za srednješolske učitelje, ne pa tudi za nas, ki poučujemo v osnovni šoli. Ko pa dajemo podatke o osebnem dohodku, npr. za vrtec, mislijo, da lažemo, da

razpravljamo

prikrivamo prave številke.

Če pomislim, kaj me je pripeljalo v učiteljski poklic, se spomnim na nekdanji odnos do učitelja in njegove življenjske razmere. Tedaj nismo mislili, da se bodo nekoč učitelji pogovarjali samo še o denarju, se kregali med seboj in se bojevali za svoj življenjski obstoj.

Dodatno nam grenijo življenje še samoupravni sporazumi in na njihovi podlagi izdelani pravilniki, ki omogočajo krivično delitev osebnih dohodkov in spodbujajo medsebojne prepire. Če bomo s tem nadaljevali, predlagam, da uvrstimo v predmetnike pedagoških šol tudi nauk o osebnih dohodkih. Tako se bodo vsaj mlajši učitelji bolje znašli.

Le čemu moramo imeti ob istem programu, enakih merilih in podobnih virih dohodka na vsaki šoli vse drugače urejeno? Zakaj ne more biti večje enotnosti v osebnih dohodkih, da bi upoštevali vsem enako tudi minulo delo in kakovost dela, ki bi jo lahko ugotavljali pristojni organi. Če pa se zdaj v teh zadevah zatečemo po pomoč k strokovnim organom, nam ravnodušno odgovorijo: »Osebnih dohodki niso naša zadeva.«

Osnovno šolo obiskujejo vsi državljani, v njej si pridobijo temeljno znanje in vzgojo za vse življenje. Osnovnošolski učitelji smo torej potrebni v vsakem času. Tisti, ki nam režejo kruh, naj tega ne pozabijo.

Iz pisma DANICE RESNIK iz Maribora

Zahtevamo enakomerno porazdelitev bremen

Delavci Vzgojno-izobraževalnega zavoda Jesenice in družbenopolitične organizacije zavoda naslavljamo na Republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti pismo, s katerim zahtevamo, da področje družbenih dejavnosti po dohodku in osebnih dohodkih ne zaostaja za gospodarstvom. Mislimo namreč, da ta stabilizacijski ukrep v naši družbi ni ustrezen, ker vnaša nezadovoljstvo in malodušje med isto skupino delavcev združenega dela, ki bi morala biti prežeta z optimizmom in zaupanjem, saj vzgaja mlade rodove. Ne moremo se sprizniti s tem, da so družbene dejavnosti omejene z indeksi in zneski, saj smo jih kot družba opredelili kot sestavni del združenega dela. Zanimajo nas tudi, kako je mogoče uresničiti to politično opredelitev, da bomo zaostajanje družbenih dejavnosti v letih 1985 in 1986 postopno odpravili, še zmeraj velja določilo, da naj te dejavnosti pri pridobivanju dohodka za 10% zaostajajo za gospodarstvom. Ti dve usmeritvi sta nezdržljivi in, preprosto povedano, v nasprotju z logiko.

Zavedamo se težav, ki jih ima gospodarstvo, obenem pa ugotavljamo, da so v naši družbi porušena vsa merila o tem, kaj je in kaj ni ustrezno plačilo za normalen delovni učinek.

Poudariti moramo tudi, da so notranje rezerve na šolah izčrpane, ker smo stabilizacijske ukrepe začeli uveljavljati že pred leti. Največji učinek na tem področju je prinesla samoupravno sprejeta odločitev, da tedenska obveznost za redno delo že zdavnaj ni več 20 ur neposrednega dela z učenci.

kot jo imajo še marsikje po Sloveniji, ampak 22 do 25 ur, odvisno od delovne dobe, po kateri je določeno število dni letnega dopusta.

K pisanju tega pisma nas je napotilo tudi to, da bi za kolikor toliko sprejemljivo vrednotenje dela v vzgoji in izobraževanju potrebovale osnovne šole kljub 72% valorizaciji sredstev za osebne dohodeke v letu 1985 glede na leto 1984 še 16% sredstev; teh pa jih zaradi zdajšnjih predpisov (interventni zakon) ne bo mogoče nakazati šolam, čeprav bi se po prispevni stopnji nabrala.

K pisanju tega pisma pa nas je spodbudilo predvsem to, da ima v občini Jesenice več kot polovica učiteljev osebni dohodek v oktobru pod 65 tisoč din. Družina dveh učiteljev torej ne more preživeti enega otroka, saj je bilo v množičnih občilih objavljeno, da je za kolikor toliko normalno preživetje družine potrebnih 130 tisoč din na mesec. Kako preživijo mesec naše čistilke, kuharice in hišniki, katerih osebni dohodki so med 30 in 45 tisoč din na mesec, in kako upokojeni učitelji, če znašajo najnujnejši izdatki za preživetje družine 80 tisoč din?

Kljub vsem prizadevanjem odgovornih služb in delavcev za sprotno valorizacijo ob zdajšnjih predpisih ne vidimo rešitve.

Zato se obračamo na Republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti z zahtevo, da v najkrajšem času najde sistemsko rešitev za ustrezno vrednotenje dela in da se bremena stabilizacije enakomerno porazdelijo na vse delavce združenega dela.

dogodki
novosti

Načrtno do boljših vsebin in metod

Dvanajsti kongres geografov Jugoslavije

V Novem Sadu smo se konec letošnjega septembra zbrali geografi iz vse Jugoslavije, da bi pregledali in ocenili delo preteklih štirih let in se dogovorili za dejavnosti v naslednjem obdobju. Zahtevna organizacijska naloga je bila tokrat zaupana Geografskemu društvu Vojvodine.

Prvi dan, ko je potekalo delo na plenarnem zasedanju, smo spremljali geografsko problematiko SFR Jugoslavije in se seznanili z geografskimi problemi SAP Vojvodine. V naslednjih treh dneh smo delali po sekcijah, in sicer v sekciji za fizično geografijo, geografijo prebivalstva in naselij, v sekciji za gospodarsko geografijo, sekciji za vprašanja življenjskega okolja in v sekciji za pouk in metodiko geografije. Tako delo je omogočalo predstavitev in obravnavo raznotere, zelo specializirane geografske problematike, hkrati pa je omejevalo primerjavo in preverjanje posameznih ugotovitev in stališč pred celotno geografsko javnostjo, ki jo zvezi kongres tudi formalno predstavlja.

Vse dni sem spremljala delo sekcije za pouk in metodiko geografije. Tako kot ponavadi, je bila tudi letos ta sekcija zlasti prvi dan zelo dobro obiskana. Med udeleženci so bili poveli učitelji iz SAP Vojvodine in SR Srbije, druge republike smo bile zastopane bolj delegatsko. Iz naše republike nas je bilo na kongresu, potem ko je odpovedala udeležbo polovica prijavljenecv, le malo. Tako ostaja udeležba na zveznih zborovanjih vse bolj zadeva republike ali pokrajine, ki pripravi kongres. To je sicer razumljivo, saj vse organizirane družbene sestave uveljavljajo delegatski predstavniki način delovanja, manj razumljiva pa je metoda dela Zveze geografskih društev Jugoslavije, ki niti pred kongresom niti med kongresom ni sklicala seje Komisije za pouk geografije, ki formalno pripravlja, usklajuje in izvaja delo na področju šolske geografije v SFR Jugoslaviji.

Organizator ob razpisu ni predvidel skupne tematike, zato so referati in koreferati, pa tudi razpravljajski prispevki odslkali bolj ali manj trenutno stanje na področju šolske geografije v posameznih okoliščinah, ne da bi želeli celotno strniti opravljeno delo in doseči kakovostne zboljšave med obema kongresoma. S tem ne želimo zanikati kakovosti posameznih prispevkov, ki so dovolj resno in utemeljeno opozorili predvsem na neopravljene naloge na področju didaktike geografije; od teh je zelo odvisen napredek pouka geografije in predvsem njegova utemeljitev v vzgojno-izobraževalnem sistemu ter življenju in delu na sploh.

Med tistimi, ki so zbudili največ odmeva, je bil prispevek o avtohtonih geografskih učnih metodah, ki bi jih morali načrtno razvijati in ustvarjati možnosti za njihovo uporabo v praksi, nadalje razprava o vsebini in sestavi učnih načrtov ter vlogogeografski vidik pouka geografije.

Prispevki SR Slovenije so nastali z daljšo organizirano pripravo na kongres. Ob že omejenih svobodnih izbiri tematike smo o kongresu obvestili in povabili k sodelovanju učitelje v Geografskem obzorniku tako, da smo predlagali dve zaokroženi vsebini: Vloga in pomen didaktičnega kompleta pri geografskem izobraževanju in računalnik pri pouku geografije. Pridobili smo deset sodelavcev (dva referata in osem koreferatov) izmed metodikov

naših kadrovskih šol, pedagoških svetovalec in učiteljev praktikov. Kot sem že omenila, nismo mogli zagotoviti aktivne udeležbe vseh prijavljenih; to, pa tudi zamuda pri izidu zbornika referatov sta delno osiromašila program sekcije. Posebno obžalujemo, da nismo mogli praktično predstaviti naših računalniških programov iz geografije, saj bi s tem pripomogli h kakovostnejši in objektivnejši oceni stanja pri uvajanju tega sredstva v pouk geografije v Jugoslaviji. Med zborovanjem smo se namreč udeležili demonstracije uporabe računalnika pri pouku zemljepisa v osnovni šoli Jovana Popovića v Novem Sadu, ki je opozorila na vse težave in premalo določene vloge tega učnega pripomočka, ki jih v naši republiki rešujemo predvsem z didaktičnim kompletom. Kljub skromnim začetkom lahko po izmenjavi informacij trdimo, da imamo na Slovenskem sorazmerno največ izkušenj, zato je razumljiva želja udeležencev iz drugih okoliš, da bi z nami redno izmenjavali izkušnje in nadalje sodelovali. Upamo, da bo Komisija za pouk geografije pri Zvezi geografskih društev, ki ima v novem mandatu obdobju sedež v Zagrebu, prisluhnila tem potrebam.

V sekciji je bilo precej časa namenjenega skupnim programskim jedrom. Zveza geografskih društev Jugoslavije je že na uvodnem plenarnem zasedanju opozorila na nezavidljiv položaj geografije v usmerjenem izobraževanju, ki je ostala po zadnjem znanem predlogu skupnega predmetnika edina od splošno izobraževalnih predmetov samo z dvema urama v prvem letniku srednjega izobraževanja. Geografi smo se zavzeli za ustrezno obravnavo, ki bo omogočila vključitev vsebin geografije SFR Jugoslavije v vse programe srednjega izobraževanja. Edino predstavnik SR Hrvatske nas je seznanil, da je v njihovi republiki ostala geografija tudi v drugem letniku srednjega izobraževanja; to pripisujejo ustreznemu zaporedju vzgojno-izobraževalnih vsebin, ki je bilo za širšo družbeno skupnost v njihovi republiki dovolj aktualno in sprejemljivo. To je zaporedje, ki ga pripravi skupnih jeder za geografijo druge republike in pokrajine niso podprle, zaradi česar sta tudi nastali dve različici. Žal nismo ničesar slišali o praktičnih izkušnjah in vzgojno-izobraževalnih dosežkih; prav to pa bi bilo za nas zanimivo in koristno pri dopolnjevanju učnih načrtov.

Sodelovanje na 12. kongresu geografov Jugoslavije nam je omogočilo, da smo dobili vpogled v stanje v šolski geografiji in da smo lahko predstavili naše dosežke. To je bilo za naše delo sicer koristno, učinkovitejše pa bo, ko se bomo odločili, da se ne bomo toliko ukvarjali s štetjem ur geografije in se najprej predvsem organizirano, z vsem znanjem in sposobnostmi lotili dopolnjevanja vsebine in metod dela, ki zagotavljajo boljše dosežke v vzgojnoizobraževalnem delu in njegovo potrjevanje v družbeni praksi.

Teoretično znanje o najnovejših geografskih problemih SAP Vojvodine je vsestransko dopolnila tridnevna ekskurzija po Vojvodini in Slavoniji, ki je samo potrdila, da še tako skrbno izrečena in napisana beseda geografu ne odtehta pogleda v resnično pokrajino.

MIRA VERBIČ

Kontroverznost — stara in nova

Sedmi svetovni kongres Mednarodnega združenja za germansko jezikoslovje in književnost

V dneh od 25. do 31. avgusta 1985 je v čudovitem univerzitetnem mestu Göttingenu, ki sta mu višnila svojevrsten pečat že brata Grimm, potekal sedmi svetovni kongres Mednarodnega združenja za germansko jezikoslovje in književnost (IVG: Internationale Vereinigung für germanische Sprach- und Literaturwissenschaft). Udeležilo se ga je več kot 1500 germanistov — znanstvenikov, jezikoslovcev, književnikov — iz 53 dežel sveta z željo, da bi opozorili na vse tisto, kar je dosegla in zamudila germanistika zadnjih let ter osvetlili težnje, katerim sledimo.

Kongres je bil, da bi bil bolj ubran, uglasen na skupno temo (tako za jezikoslovno kot za literarno področje) **Kontroverznost — stara in nova**. Te besede pa niso zgolj teoretični okvir tega pomembnega srečanja germanistov, temveč bi morale pomeniti vodilo vsakemu znanstveniku pri njegovem iskanju poti do resnice, je poudaril v svojem pozdravnem govoru dosedanj predsednik IVG prof. dr. Albrecht Schöne. Med drugim je podal tudi stanje germanistike danes v ZRN in na svetu sploh. Kongres ni nikakršen forum eksistenčne nuje germanistike v ZRN, pa čeprav le-ta še vedno ječi pod jarmom prenasajenosti svojih študentov, ki jih na žalost v dobrih delu izobražuje za dolgo brezposelnost. Zavedati se moramo, in zato si prizadevamo, je apeliral Schöne, da so prav strokovno visoko usposobljeni raziskovalci — tudi germanisti — največje bogastvo vsake dežele. In ni pozabil oškrkniti imobilnosti in provincialnosti te stroke ponekod kot tudi ne vprašanja uporabnosti nekaterih zelo formaliziranih jezikovnih modelov. Posebno pozornost je namenil razcvetu germanistike v LR Kitajski, kjer so šele pred dvema letoma ustanovili Združenje germanistov; kongresa v Göttingenu pa se je udeležilo že 30 znanstvenikov.

Kongres je bil vsekakor osrednji dogodek ne le v deželi Spodnje Saške, temveč v ZRN sploh. O tem priča tudi obisk in govor predsednika ZRN Richarda von Weizsäckerja, ki je obžaloval, da so bili tudi mnogi germanisti med tistimi, ki so morali bežati in zapustiti deželo, katere kulturo in jezik so ljubili.

Zato se je še posebno razveselil tega, da je na kongresu lahko pozdravil številne jidiste, saj je za Nemca pretresljivo, da so se Židje ponovno ogreli za germanistiko. In hvaležnost za to ne gre pripisovati le znanosti kot taki, temveč predvsem zavesti. Prav bi bilo, je poudaril von Weizsäcker, da bi tudi ta kongres pripomogel k širjenju židovske literature v ZRN.

Kongres so spremljali tudi ministrski predsednik za znanost in kulturo Spodnje Saške, delegati Evropskega parlamenta in nemškega bundestaga, predstavniki DAAD, Goethe-instituta, Humboldtovega sklada, Zveznega sekretariata za izobraževanje, in še in še bi lahko naštevali. Na vsakem koraku je bilo čuti hvaležnost in obenem ponos za izkazano ponovno zaupanje, kajti kongres je prvič po vojni potekal na nemških tleh (prvič je IVG organiziralo kongres v Rimu leta 1955, sledili so: København leta 1960, nato Amsterdam leta 1965, Princeton leta 1970, Cambridge leta 1975 in Basel leta 1980). In storjeno je bilo prav vse, da je ves kongres potekal brez najmanjših sploh možnih spodrsiljav.

Delo je potekalo v obliki plenarnih predavanj ter razprav in pa v posameznih forumih (23), v katerih se je zvrstilo 356 referatov. Plenarna predavanja so imeli staroste svetovne germanistike, kot so Birgit Stolt (Stockholm), Cesare Cases (Torino), Sir Ernest H. Gombrich (London), Walter Hang (Tübingen), Werner Neumann (Berlin — NDR), Ruth K. Angress (Princeton), Siegfert S. Praver (Oxford), Peter Wapnewski (Berlin) in drugi. Delo v posameznih sek-

cijah oziroma forumih je bilo zelo intenzivno, saj so bile teze mnogih forumov že kar provokativne, kot npr. Zgodovinski in aktualni koncepti pisanja literarne zgodovine (forum 22) ali pa Pragmatika kontroverznost (forum 4). Film kot medij — konec literature (forum 21) itd. Cel forum 17 je bil posvečen problemom židovstva v nemški literaturi.

Iskanje novih poti

Lahko trdimo, da je na področju literarne znanosti predvsem vidna težnja po prehodu zanimanja k nepesniški besedilom, k materialistični literarni teoriji in k feminističnim, psihoanalitičnim, receptivno-estetskim, komunikativno-teoretičnim ter diskurs-analitičnim poskusom.

Bistvena značilnost premikov na jezikovnem področju pa se kaže v zelo povečanem zanimanju za pogovorni jezik, to je v sinhroni perspektivi jezika. Dosežek teh novih iskanj in raziskav je viden v razvoju novih formaliziranih gramatičnih modelov, v sociolingvistiki, pragmatolingvistiki in tako imenovani tekstualni lingvistiki. Pragmatika je bila pravzaprav predmet diskusije v vseh jezikoslovnih forumih, tudi takih, ki so sicer potekali pod drugačnimi naslovi, npr. Jezikovne norme (forum 5), Textlinguistik contra Stilistik (forum 2), Besedni zaklad in slovar (forum 3) ipd. To nas ne bi smelo presenečati, saj je prav pragmatika že od šestdesetih let, ko ji je J. L. Austin dal vrsto odločilnih impulzov, v središču jezikoslovnih razprav in problemov. Pragmatika namreč širi področje tako imenovanega »čistega« jezikoslovja, saj raziskuje ne le odnos med jezikovnimi znaki, temveč poskuša postaviti most med jezikom in dejanjem; raziskuje torej namen govora, njegov potek in posledice. Čeprav do danes še ni bil natančno in enotno opredeljen sam pojem pragmatike, niti ni bilo jasno omejeno njeno po-

dročje (prof. W. Abraham npr. poskušal izhajati iz kvalitivnega pojma pragmatike, temelji na razmejevanju posameznih področij: sintakse, mantike in pragmatike), lahko trdimo, da se kaže stvena kontroverznost pragmatike že v osnovnem vprašanju organizacije govora, to je: slovnici ali pragmatična organizacija govora? Novo teoretično polje je seveda prineslo nove metodološke prijeme, ti so zrealizirali med drugim tudi v novih učbenikih, ki pa so za naše študente — tako kot večina tujih knjig — na žalost skorajda nedosegljivi.

Brez dvoma je vse to iskanje novih poti tudi posledica preteklih enostranskosti in pomanjkljivosti. Res je tudi, da bilo nekaj programov le na nobenih, toda kljub temu lahko trdimo, da so taka srečanja zelo pomembna. Kongres v celoti potekal zelo dovršeno, bilo sterilnih polemik in ne učenjarskih prepričev. Prilagodila je kontroverznost stališč. V razkošju in raznolikosti vsebinskega prijema si je lahko vsaka tema res dala duška.

Gostitelj prihodnjega IVG kongresa leta 1990 bo Tokio. Ejirio Iwasaki, univerzitetni profesor iz Tokia, je novi predsednik Mednarodnega združenja germansko jezikoslovje in književnost. Izvolili so ga na kongresu v Göttingenu; dobil je štiri glasove več kot vzhodni nemški kandidat Claus Trüger Berlina. Pred njim je težka naloga, kajti organizirati kongres na taki ravni, kakršna je bila do sedaj v Göttingenu, ni lahka. Že zdaj pa lahko rečemo, da udeležba veliko manjša, pa čeprav je Tokio zelo privlačen. Germanisti ne sodijo ravno med tiste, ki bi si lahko privoščili tak potovanje.

Naj končam z mislijo in željo, da je najboljša, kar učitelj lahko da in ponudi svojemu učencu, da ga »okuži« z navdušenjem stroke, do učenja.

JASNA MAKOVEC

Jezikovni vidiki migracije

Vprašanja, na katera so opozorili septembra na seminarju v Dubrovniku

Jezik ima pomembno vlogo v mišljenju in v socializaciji. Pri otrocih naših delavcev na začasnem delu v tujini je znanje tujega jezika prvi pogoj za stike z drugimi otroki. Prav tako pa je ob vrnitvi teh otrok znanje slovenščine temeljni pogoj za uspeh v šoli in za pridobivanje novih prijateljev. Jezik je torej zelo pomemben, in vse države iščejo učinkovite metode za učenje jezika dežele.

Zaradi vsega tega so raziskave v ZR Nemčiji usmerjene predvsem v hitro in uspešno poučevanje nemščine zdomskih otrok, vendar pa pomena materinščine nikjer ne zanemarjajo. Pogosto ostanemo pred vprašanjem: kateri jezik je za otroka materni jezik? Definicij je veliko, temeljna merila pa so:

- če je jezik prvi naučen
- če je jezik najbolj naučen
- če je jezik največkrat uporabljen
- materni jezik rabi za identifikacijo
- čustveno merilo, odnos do jezika.

So pa še drugi vidiki razločevanja: jezik mišljenja, jezik sanj, jezik poezije, jezik tihega štetja, jezik ljubezni...

Čim bolje se naučimo enega jezika, tem lažje se bomo naučili drugega. Transfer je večji, če imamo v prvem jeziku dober besedni zaklad in ustrezno slovnico znanje.

Vprašanjem jezikovnih vidikov migracije so pri nas namenili že več raziskav. Raziskave se omejujejo predvsem na opazo-

vanje slovnicih značilnosti jezika in zanemarjajo sociolingvistične vidike.

Smiljka Vasić (Beograd, Institut za fonetiko i patologiju govora) je preučevala znanje jezika 256 jugoslovanskih otrok v Franciji. Marija Bačvanski iz Novoga Sada je zbrala in razčlenila pogovore s tremi deklicami, ki žive v ZR Nemčiji. Zanimale so jo sintaktične in pragmatične značilnosti njihovega govora.

Vera Vasić je skupaj s Katarino Centerham v Lundu na Švedskem opravila raziskavo, kako otroci v predšolski dobi razvijajo besedni zaklad. Opazovali sta otroke na Švedskem, katerih materni jezik je srbohrvaščina, drugi jezik pa švedščina, in otroke v Vojvodini, katerih materni jezik je madžarščina, drugi pa srbohrvaščina.

Svenka Savić in Milan Cvetković sta razčlenila sposobnosti pripovedovanja otrok iz dvojezičnega okolja.

Duška Točanac, ki je v Franciji poučevala otroke srbohrvaščine, je zbrala gradivo dvajsetih otrok, starih 15 let. Zanimale so jo predvsem sintaktične zveze.

Novo raziskavo naj bi bolj osvetlile uporabo jezika in ne le znanja jezika. Ne smemo pričakovati, da iz podatkov o besednem zakladu ali o sintaksi lahko sklepamo o vključenosti otrok v okolje. Podobne sklepe bi lahko sprejeli le, če bi imeli več podatkov o otroku in njegovem načinu življenja.

Nemški strokovnjaki (Stöling, Meisel) menijo, da Jugoslo-

vanom v ZR Nemčiji grozi izguba maternega jezika v nasprotju z drugimi narodi, ki žive v tujini mnogo bolj povezano in celo niso vključeni v novo okolje. Jugoslovani so v ZR Nemčiji dobro sprejeti, saj imajo med tujimi delavci najvišjo raven strokovne usposobljenosti, družine niso prevelike in ne vztrajajo, da morajo živeti v etnično zaprtih krogih.

Znanje slovenščine in srbohrvaščine je delno ohranjeno, če je otrok v Jugoslaviji že obiskoval nekaj razredov osnovne šole. Pri tako imenovani »drugi generaciji« naj bi si učenci pri dopolnitvi pouku slovenščine ali srbohrvaščine pridobili povsem novo znanje. Ko ocenjujemo to znanje, moramo upoštevati predvsem dva vidika:

- kakšno je posameznikovo znanje jezika v določenem času
- kako uporablja posameznik to znanje v različnih priložnostih.

Različna uporaba jezika pri ljudeh na isti gramatični stopnji je povezana s socialnimi in psihološkimi vzroki.

Pridobivanje znanja prvega jezika poteka hkrati s prvotno socializacijo, z znanjem tega jezika postane član določene kulture. Pri spoznavanju drugega jezika ima pomembno vlogo integracija. Če je posameznik dobro vključen v družbo, bo bolj motiviran za učenje jezika. Če hoče biti sprejet kot enakopraven član nove družbe, bo moral to znanje tudi uporabiti. Na to vplivajo tako dejavniki okolja kot tudi osebni dejavniki.

Tako je Meisel uvrstil v projekt ZISA (1974, Zweitsprache bei Italienischer, Spanischer, beilnehmer) lingvistično in sociolingvistično analizo. V sociolingvistično analizo je zajel:

— položaj med migracijo mobilnost doma, velikost domačega mesta, šolanje doma, učenje tujih jezikov, dvojezičnost doma

— stike v ZRN: med delom, med odmori, s sosedi, prijatelji

— socialne vidike: mobilnost v ZRN, stanovanje, družinski položaj, mediji, obiskovanje kina, restavracij, delovne zmere

— jezikovne vidike: znanje nemščine, pogovorni jezik doma in na delu.

Odgovore na ta vprašanja želimo poiskati v prostem govoru in ne v vprašalniki. S faksko analizo so med seboj primenjili tri sociolingvistične skupine (s skupnimi značilnostmi glede položaja v ZRN, družinskih zmerij in delovnih razmerij, tremi lingvističnimi skupinami (glede znanja jezika). Najbolj znajo jezik tisti, ki se v ZRN najbolj počutijo. Ljudje, ki se žele prilagoditi, se torej tudi zika ne nauče.

Ko govorimo o znanju slovenščine in tujega jezika in o odnosu do teh jezikov pri otrocih naših delavcev na začasnem delu v tujini, moramo torej upoštevati vse vidike življenja otrok, njihovo vključenost v tujo družbo in njihov odnos do domovine.

BARBARA HANUŠ

DELOVNA PRAKSA V PEDAGOŠKIH ŠOLAH

Veliko botrov, kilav otrok

V reformirani šoli naj bi pripomogli k prihodnji, bolj življenjski šoli tudi proizvodna in delovna praksa.

Zdaj je na univerzi že prvi rod učencev reformirane šole, delovna praksa pa se še opira na berle. Kot že večkrat doslej smo tudi ob načrtovanju delovne prakse imeli veliko pobožnih želja, premalo pa smo upoštevali resničnost. Videti pa je, da je postala tovrstna praksa nadležna, nezaželen otrok.

Naj se omejim le na delovno prakso, kot jo doživlja šola, oddaljena od središča, ki ima dve usmeritvi, od teh tudi pedagoško. To poznam in doživljam že nekaj let.

Učenci cenijo delovno prakso. V anketah in mnenjih o delovni praksi v zadnjih štirih letih tako rekoč vsi menijo, da je koristna in potrebna. Njeno vrednost vidijo v tem: na delovni praksi se preverijo, ali so se za šolanje in poklic primerno odločili; ker spoznajo učiteljevo delo tudi »za kulisami«, se podajajo v nadaljnje šolanje (ali pa ne) bolj prepričano. Pedagoška delovna praksa se jim zdi posebno pomembna v četrtem letniku, ker jo tedaj doživljajo bolj zavestno in kritično tudi ob splošnem psihološkem in pedagoškem znanju. V 2. in 3. letniku je delovna praksa seveda močno »prakticistična«; njena vrednost je predvsem v tem, da bolj razumejo pedagoško v 4. letniku.

Ce bi učence vprašali, ali naj delovna praksa ostane, bi odgovorili: Seveda! Podaljšajmo jo! Osnovnim šolam in vzgojno-varstvenim organizacijam smo z delovno prakso naložili še nove naloge. Učiteljem mentorjem smo zaupali častno nalogo: usmerjajo in nadzirajo naj vodijo prihodnjega strpina; mu optimistično pokažejo pedagoško delo in prihodnji poklic; iščejo možnosti in priložnosti za praktično samostojno delo z učenci, krožkarji, počitničarji, šolarji in naravi. Učitelj naj pri pripravi upošteva, da bo imel ob sebi praktika, sproti naj ga ozavešča, kasneje pa z njim razčleni opravljeno delo; napiše naj izvedbeni načrt z vsebinami, smotri, sredstvi, nalogami za praktika, pokaže in razloži naj mu učiteljevo in razredno dokumentacijo. Vse to naj seveda naredi z dobro voljo. Ponekod, kjer tega ni v pravilnikih, si vsaj doslej ni smel vpisati niti po- tabljenega časa v realizacijo ur.

Doslej smo se povečini sprenevedali tudi pri sredstvih za prehrano in prevoz do mesta delovne prakse. Da bi dobili praktika na pedagoški delovni praksi kaj plačali, pa je po mojem mnenju v najboljšem primeru le pobožna želja in roko na srce. Nekaj res delajo, naj- večkrat pa je več dela z njimi! Da ne govorimo tudi o vzgojni vrednosti delovne prakse.

Po navodilih (smernicah) naj spoznajo učenci pedagoške usmeritve pedagoške ustanove celostno, zato naj jih v šolah in vzgojno-varstvenih organizacijah seznanijo in uvedejo v: notranjo

in zunanjo organizacijo, spoznajo naj vse vrste delavcev, vse vrste pouka, dnevni in delovni red in interesne dejavnosti, samoupravne organe in najrazličnejšo dokumentacijo, svetovalno delo, knjižnico... Vse naj spoznajo dejavno. To seveda naredi delavci na šoli, v vzgojno-varstveni organizaciji v delovnem času in jih nič ne stane. Praktiki so v šolah tako rekoč vse leto, zlasti če je šola v šolskem okolišču več kadrovskih šol.

Kar zadeva navedeno, se nekaj vendarle premika, seveda ob občinskih merilih in zato različno.

Delovna praksa v očeh kolegov

Kako gledajo na delovno prakso kolegi v šolah, kjer tako prakso organizirajo? Kot povsod: najlažje in najmanj vredno je delo, ki ga opravljajo drugi. V očeh nekaterih kolegov delovna praksa ni delo, je dejavnost. (Zato, prosim, tovarišice predsednice delavskega sveta, zakaj ima organizator delovne prakse na urniku prost dan?) Delovna praksa tudi ni delo z učenci ali kaj pouku podobnega. Kar dela neposredno z učenci, dela vendar kot organizator, ne kot učitelj! Plačan je za organiziranje delovne prakse in sodelovanje z vzgojno-varstvenimi organizacijami in šolami! Delovna praksa seveda tudi ni predmet, čeprav jo tudi ocenjujemo. Vendar, lepo prosim, le opisno! Skratka: delovna praksa je v predmetniku druga dejavnost. Upajmo, da je tudi to nekaj!

Kaj pravi o delovni praksi finančar ali predlagalec normativov? »Za organizacijo delovne prakse se šola prizna dve sončni uri tedensko na oddelek za višjo izobrazbo«; to znese pri 42-urni obveznosti na enega delavca 21 oddelkov in po naših normativih 630 do 750 učencev. To na primer pomeni za povprečno veliko srednjo šolo organizirati proizvodno prakso za prve letnike in delovno prakso za druge letnike po usmeritvah, ki jih podeljela srednja šola ima. To na naši šoli pomeni organizirati in sodelovati s toliko proizvodnimi delovnimi organizacijami, kolikor jih je v šolskem okolišču, z nekaj manj vzgojno-varstvenimi organizacijami in osnovnimi šolami, kot jih

je v šolskem okolišču, z vsemi kemijskimi, biološkimi in drugimi laboratoriji in njim podobnimi, računalniškimi središči itn.

Organizator naj ima po navodilih iz okrožnice čim več neposrednih stikov. Uredi, razdeli in še prej izdela naj vso dokumentacijo, pripravi učence, usposablja (povečini) tudi mentorje na delovni praksi, pregleda in oceni poročila praktikantov, zaključuje ocene, razčleni delovno prakso...

Sprašujem: Kdo je v času znanstveno-tehnične revolucije tak strokovnjak, da si vse to upa korektno narediti in to še z višjo izobrazbo? Kdo lahko obteče ves teren in ima nad njim vsaj toliko pregleda, da ve, kam in komu učence praktikante pošilja. In, oprostite, ali mu ostane kaj časa za jed in spanje?

Menim, da bi po takih normativih moral biti stonoga in storka večglava prosvetna para.

Se nekaj: »Draga tovarišica organizatorica! Kje pa je taka šola, kjer so proizvodno delo in delovno prakso naložili enemu človeku? To si je kot nadurno delo razdelilo več ljudi in opravijo mimo rednega dela. Tako je iz problema nastalo le nekaj komaj omembe vrednih problemčkov!«

Praksa je praksa

Kaj meni o tem organizator delovne prakse za pedagoško usmeritev? Na šoli ti kolegi priznajo, kolikor je družba priznala šoli, če seveda »demokratično« z dvigom rok ne izglasujejo, da lahko prav pri organizatorju prihranijo nekaj dinarjev, če za- deo preračunamo na glave učencev! (Zakaj bi stabilizirali le v republiki, tudi v šoli, lepo prosim!) Seveda izplačamo za višjo izobrazbo, kot nam je priznala družba. Zavod SRS za šolstvo je v smernicah za opravljanje pedagoške delovne prakse napisal, naj organizira delovno prakso pedagog ali psiholog, pa ga kolegi potolažijo, da mu bodo po milosti božji in v skladu z Zakonom o združenem delu plačali delo v obsegu obveznosti za visoko izobrazbo, razširjen obseg pa tako kot ga plača družba pa

Osnovna šola zahteva posebnega učitelja

Iz pogovora z dr. Vladom Schmidtom

Ne strinjam se z enotnim usposabljanjem srednješolskih in osnovnošolskih učiteljev — zaradi specifičnosti osnovne šole, ki je za razliko od vseh drugih šol množična, ostale pa so izbirne.

Srednja šola ni samo količinsko nadaljevanje osnovne, prinaša tudi kakovostni preskok. Naj pojasnim to na primeru akceleracije, pospešenega prehajanja učencev iz nižjega v višji razred. Nasprotujem kakršni koli akceleraciji v osnovni šoli, ker ni važno, ali jo bo učenec čim hitreje preidal, temveč gre za to, da bi med trajanjem šolske obveznosti na njej čim več pridobil, jo zapustil s čim večjim znanjem. V tem kovčku pa naj ne bo samo znanje, pač pa tudi čim izdatnejši prispevek osnovne šole k učenčevi vsestranski razvitenosti (saj to je menda naš vzgojni smoter, ki pa ga s praktičnimi ukrepi demantiramo), k izoblikovanju njegove individualnosti, k razvoju njegovih zanimanj, k smotni izbiri prostega časa, k moralnemu razsojanju in vedenju, k njegovim medčloveškim odnosom, estetskemu vrednotenju itd. Vse to pa terja človeško poglavlje učiteljev odnos do učenca. (Če pa kdo sodi, da je akceleracija na osnovni šoli dopustna, ker pač kakšne boljše oblike individualizacije pouka ne zmoremo, s tako tolerantnostjo ravno ne pospešuje prizadevanja uresničiti kaj boljšega.) Na osnovni šoli ne moremo podpovprečnega učenca enostavno odpraviti z ne-

pika. In navsezadnje spet ni tako velike razlike v točkah za visoko in višjo izobrazbo!

Uboga organizatorska para se lahko jezi, jadikuje, grozi, nič ne pomaga.

Proti normativom so pedagoške šole ugovarjale že lani na skupščini Izobraževalne skupnosti Slovenije, vendar so dobile odgovor, da se vrednotenje dela za delovno prakso in proizvodno delo prizna vsem šolam enako. Navsezadnje proizvodna ali pa delovna praksa. Praksa je praksa!

Vzeti nekomu izobrazbo, zakaj ne! Če jo nekaterim priznamo, zakaj je komu ne bi mogli razveljaviti?

Upajmo, da Skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije ni pohujljivo mislila, naj organizatorji delovne prakse tako in toliko delajo, za kolikor so plačani.

Zavod SRS za šolstvo je organizatorjem delovne prakse za pedagoško usmeritev naložil, da organizirajo delovno prakso, razporedijo učence, zanje organizirajo pripravljalne tečaje, izdelajo, razmnožijo ter dostavijo podrobne programe delovne prakse in drugo dokumentacijo za učence, mentorje, šole in vzgojno-varstvene organizacije, obiskujejo šole in vzgojno-varstvene organizacije, kjer so učenci na delovni praksi, sodelujejo z Društvom prijateljev mladine, Rdečim križem, s taborniki, krajevnimi skupnostmi in z drugimi. Ne le med šolskim letom, temveč tudi med počitnicami, kajti praksa naj bo organizirana strnjeno in nestrjeno. Seveda je treba delovno prakso tudi razčleniti. Učenci imajo tudi pravico do vrnitvenih informacij. Na »terenu« pravijo, da je prav, da se dobimo vsaj enkrat na leto in si izmenjamo izkušnje ter sodelujemo. Navsezadnje več glav več ve! Organizatorji delovne prakse še do danes nismo imeli aktivna, kjer bi si lahko vsaj potražili, če že ne kaj povedali o izkušnjah. Morda nam bo to nekoč dano.

Kaj bi človek dejal? Veliko botrov, kilav otrok.

In: lepo prosim, organizatorji delovne prakse, predvsem ne reagirajte čustveno! Racionalno in stvarno!

DRAGOTINA MARKOVIČ

zadostno oceno, kot si to dovoli srednja šola.

Na srednjih in vseh višjih šolah pa je druga pesem — tu že gre za to, kdo bo koga, kdo bo uspešnejši v dirki za uveljavljanje — in tu sem z obema rokama za akceleracijo. Ni treba, da študent na filozofski fakulteti posluša osem semestrov modrosti svojega profesorja; zaradi mene lahko pride k diplomskemu izpitu — če je predpisano snov že predelal — tudi po četrtem semestru ali še prej. Skratka — rad bi samo ilustriral kakovostno posebnost osnovne šole, ki ni samo v tem, da je elementarna, in ki zahteva poseben slog učiteljevega dela; letiga pa učiteljski kandidat z enotnim izobraževanjem in vrh tega še po že ustaljenem vzorcu poklicnega usposabljanja srednješolskih učiteljev nikakor ne bo pridobil: storilnostno ihto, ki je tako značilna za srednjo in visoko šolsko stopnjo, bo prenašal na osnovno šolo — te pa je tam že zdaj preveč — in tako zmaličil njeno specifično vlogo v razvoju učencev.

Odlomek povzemamo iz aktualnega pogovora, objavljenega v zadnji številki Sodobne pedagogike. Z uglednim slovenskim pedagoškim teoretikom dr. Vladom Schmidtom, ki praznuje letos 75-letnico življenja, se je pogovarjal dr. France Strmčnik.

Profesorju dr. Vladu Schmidtu želi ob tem jubileju še veliko zdravih in srečnih let tudi uradništvo Prosvetnega delavca.

razpravljamo

TUJI JEZIKI V USMERJENEM IZOBRAŽEVANJU

Nápak pojmovana humanost

Letošnje šolsko leto 1984—85 je končal srednje šolanje prvi rod, ki se je šolal po programu usmerjenega izobraževanja. Čas je, da na podlagi delovnih izkušenj razčlenimo učinkovitost in pomanjkljivosti usmerjenega izobraževanja. Želela bi spregovoriti o problemih, s katerimi smo se v tem obdobju ubadali učitelji tujih jezikov.

Naj poudarim, da predstavlja učenje tujega jezika pridobivanje najrazličnejših spretnosti; pri tem pa je zelo pomembno, kako pogosto te spretnosti izvajamo v praksi. Tako kot je pri učenju klavirja ali kake druge spretnosti uspešnost odvisna od tega, koliko vadimo, je tudi pri učenju tujih jezikov zelo pomembno število ur. Tega se v zahodnih državah zelo dobro zavedajo, zato namenjajo tujim jezikom več ur na teden; pa tudi po 36 učencev nimajo v razredih. Torej so njihove delovne razmere, kljub manjši naravni dispoziciji in potrebi po učenju tujih jezikov, veliko boljše. Priznati moramo, da je naš narod nadarjen in motiviran za učenje tujih jezikov. Zakaj si torej ne bi razširili te možnosti še posebno, ker večje število ur ne bi pomenilo velikih izdatkov v primerjavi s pozitivnimi dosežki, ki bi sledili.

Tako sta na primer dve uri prvega tujega jezika v drugem letniku računalniške usmeritve premalo, da bi bilo delo nepretrgano, da bi izpolnili obsežen program splošne osnove usmerjenega izobraževanja in da bi namenili določen čas tudi uporabi pridobljenega znanja. Čeprav v tretjem letniku sledijo tri ure na teden, potrebuje učitelj nekaj mesecev, da nadomesti vse, kar je bilo zamujeno.

Ob tem moramo omeniti podoben problem, povezan z drugim tujim jezikom. V pedagoških šolah na primer začno z drugim tujim jezikom šele v drugem letniku, v naravoslovnih pa šele v tretjem. Koliko tujega jezika se lahko nauči učenec v dveh letih s tremi urami na teden? Na žalost komaj osnovo, na kateri bi se lahko učil sam. Težko bi se tolažili s pregovorom boljše malo, kakor nič, saj tako nekoristno zapravljamo čas in denar; in kar je pri tem najpomembnejše, prihodnjega izobraženca prikrajšamo na tako pomembnem področju, kot je naravoslovna znanost, za znanje enega svetovnega jezika. Kjer drugje pa je še znanje ujih jezikov bolj nujno za napredek družbe? In kako to, da smo prav naravoslovci in ne onemogočili, čeprav bi morali v tej smeri nameniti tujemu jeziku še posebno pozornost.

Iz svoje prakse vem, da so prav učenci naravoslovnih oddelkov tisti, ki so zelo dojemljivi in motivirani za učenje tujih jezikov, saj se zavedajo, kako zelo jih bodo potrebovali pri raziskovanju in odkrivanju novih dosežkov v znanosti.

In zdaj še o vsebini ali o predpisanem programu in učbenikih angleškega jezika v usmerjenem izobraževanju. Učbenik Angleški jezik 1 in 2, ki je predpisan za angleščino kot prvi tuji jezik v vseh smereh prvega in drugega letnika, omogoča učencem, da jezik uporabljajo v vsakdanjem življenju, ker temelji na dialogih, ki vsebujejo najrazličnejše strukture in jezikovne funkcije.

Ob tem naj pripomnimo, da pogrešamo v učbenikih tudi avtentična besedila z zanimivo in aktualno vsebino, ki bi jih koristno uporabili za analizo in razpravljanje ter si širili besedni zaklad.

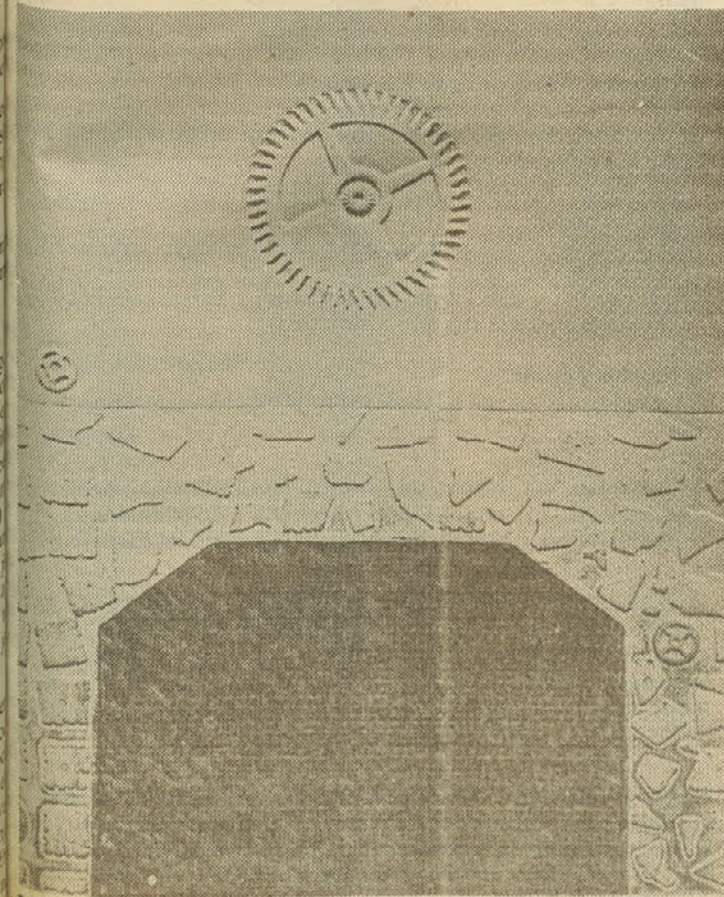
V tretjem letniku pa nena- doma preidemo k ozki »strokovni« angleščini, prilagojeni samo potrebam določenih smeri. Prepričana sem, da bi le učenec s širokim, splošnim znanjem jezika kasneje v življenju zlahka uporabil svoje znanje tedaj, ko bo to zahteval njegov poklic. Težje se bo znašel tisti, ki bo zgolj ob ozkem strokovnem izobraževanju, s pomanjkljivim utrjevanjem slovničnih struktur in jezikovnih funkcij, nesposoben prenašati svoje znanje v nove, nekoliko drugačne okoliščine. Pouk angleškega jezika v tretjem in četrtem letniku bi postal preveč dolgočasen, suhoparen ter premalo učinkovit, če ga ne bi popestrili z ustreznimi dodatnimi učbeniki ali besedili, dialogi, slovničnimi vajami, referati. Le-te naj bi učitelj izbral po svoji intuitivnosti in presoji glede na potrebe in zanimanje učencev ter načrtoval delo tako, da bi s svojimi metodami čimbolj spodbujal učenčev ustvarjalnost. To pa je mogoče uresničiti le ob več urah in manj učencih. Če je naš končni cilj znanje, moramo čimprej ustvariti možnosti, ali bi dosegli ta dragoceni cilj.

Ta cilj bo zares postal dosegljiv vsem le, če bomo izpustili tako »humane« člene, kot je 67. člen Zakona o osnovni šoli, ki dovoljuje napredovanje v višji razred z negativno oceno iz tujega jezika. Zakaj ne bi začeli razmišljati drugače in priznali, da je bolj humano vsem mladim omogočiti, da si bodo z znanjem in delovnimi navadami utrlj pot v življenje, ne pa da si pridobijo spričevalo o končani osemletki s kar najmanj truda — se pravi tudi z negativno oceno iz tujega jezika. Ta člen je bil vpeljan pod pretezo, da bi v socialistični družbi morali omogočiti vsem enake možnosti. Res je, da nismo vsi enako nadarjeni za tuje jezike, a prepričana sem, da bi se vsak učenec z več ali manj truda lahko naučil za pozitivno oceno — seveda le, če bi to dosledno od njega zahtevali.

Zavest mladostnika je na tej stopnji še veliko premajhna, da bi lahko od njega pričakovali, da se bo učil iz tistega navdušenja — pa naj se učitelj še tako trudi napraviti pouk zanimiv. Poleg tega je učenec preobremenjen z drugimi predmeti; zakaj bi se torej učil še angleščine, če to ni nujno. Razumeti moramo, da smo mu ravno s tem, da mu nismo dali potrebnega znanja tudi iz tujega jezika, onemogočili enake možnosti za nadaljnje šolanje. Enako velja tudi za tiste programe v usmerjenem izobraževanju, kjer pozitivna ocena iz tujega jezika ni potrebna. In zakaj potem govorimo o »vertikalnih in horizontalnih možnostih preusmeritve?« S formalnimi izpiti, ki jih morajo delati učenci v tem primeru, se pač ne bomo dokopali do resničnega znanja.

Na znanju pa temelji napredek celotne družbe. Če se zavedamo, kako pomembni sta vsebina in kakovost izobraževanja v vsaki družbi, se bomo nedvomno prizadevali, da odpravimo pomanjkljivosti, ki so se pokazale v praksi.

BRIGITA SELAN

Vladimir Makuc: Močerač, 1970

dopisniki poročajo

UZUENICA

15 let varčevanja

V osnovni šoli v Uzenici je bila skupna proslava 15-letnice obstoja in uspešnega dela šolskih pionirskih hranilnic na Koroškem.

V osnovnih šolah v Uzenici in v Radljah je namreč med prvimi na tem območju vznikla zamisel o uvedbi pionirskega hranilništva. Izjemno razumevajočega in aktivnega sodelavca za uresničevanje zamisli o varčevanju in gospodarjenju z denarjem so takrat našli v sodelovanju Ljubljanske banke Aleksandru Videčniku in zatem tudi v čedalje boljšem sodelovanju z banko.

Šele prvi uspehi so spodbudili še druge šole in zdaj je vsa Koroška prepletena s pionirskimi, mladinskimi in celo s cicibanovimi hranilnicami; tudi prva cicibanova hranilnica je zaživela v Uzenici.

Morda je pri tem najpomembnejše, da jemljejo otroci varčevanje zares; se pravi, da z njim upravljajo pa tudi odločajo o njegovih učinkih. Še več: pionirske hranilnice so marsikdaj tudi »denarna podlaga« za uresničevanje drugih dejavnosti na šolah.

Danes obdelujejo v pionirskih

hranilnicah podatke že računalniško — od priprave programov do njihove praktične uporabe.

Pri tem opravljajo izjemno pomembno delo mentorji, ki so dobili ob petnajstletnici tudi priznanja ljubljanske banke.

Pionirska zadruga Uzenica, ki slavi letos 25-letnico dela, je dobila ob letošnji slovesnosti najvišje jugoslovansko priznanje pionirskih odredov — kipec kurirja Jovice, delovna organizacija Gorenje Muta pa je za svoje mentorsko delo pri pionirski zadruzi dobila plaketo kurirja Jovice.

Enake plakete so prejeli še Pionirski odred osnovne šole Franja Vrnčca iz Slovenj Gradca, fotografski krožek osnovne šole Katje Rupena iz Novega mesta, Pionirski odred Vzgojnega zavoda Frana Milčinskega iz Smlednika, odred osnovne šole Edvarda Kardelja ter pionirski šolski zadrugi Črček iz Bizeljskega in Stanko Gobec iz Ponikve. Vsi so med tistimi, ki so v zadnjem letu dosegli najboljše uspehe pri delu z mladimi in za mlade.

KRISTIL VALTL

LITIJA

Sto let knjižničarstva

Kulturni delavci v Litiji so pripravili letos praznovanje dveh stoletnic; spomladi je slavil visok jubilej pevski zbor Lipa. Pri njegovem praznovanju so sodelovali vsi otroški in mladinski zbori v občini.

V mesecu knjige, od 15. oktobra do 15. novembra, pa je praznovala litijska knjižnica, saj mineva sto let, odkar je litijski notar Luka Svetec ustanovil v tem zasavskem mestecu Slovensko bralno društvo.

Tudi tokrat so šolarji množično sodelovali. Že v septembru so risali in pisali na temo Knjiga, knjižnica, branje, kultura, dedščina. Na literarnem srečanju mladih, ki je potekalo v avli občinske skupščine — v njej so tudi razstavili risbe in spise — so najprej podelili nagrade trinajstim mladim likovnikom in literatom iz Litije, Šmartna, Gabrovke in Vač. Nato so predstavili šest mladih pesnikov in pisateljev z vseh treh matičnih šol v občini, za glasbene točke pa so poskrbeli kitaristi šmarske osemletke in njihov vodja Drago Zajc.

Posebno doživetje za šolarje je bilo njihovo srečanje s pisatelji kmečkih povesti, ki sodelujejo pri knjižni zbirki ČZP Kmečki glas. Joži Munihi Petrič, Magda Stražisar ter Zlata in Jože Vola-

rič so obiskali učence v Litiji, Minka Krvina in Janez Švajncar njihove vrstnike v Šmartnem, Anica Zidar je bila na Dolah, Edi Šelhaus pa v Gabrovki. Literarne ure so potekale v prijetnem ozračju in vsi so se razšli z željo, da bi se čez leto dni spet srečali.

Osnovnošolci so sodelovali še na dveh prireditvah ob stoletnici čitalništva v Litiji; ob odprtju likovnih del Zlate in Jožeta Volariča iz Kranja so se predstavile flautistke litijske glasbene šole pod vodstvom Jožeta Dobravnca, na sklepem literarnem večeru, kjer so nastopili Karel Leskovec, Jože Štok, Danica Ribičič, Jože Šmit in Ivo Zorman, pa sta zapela več narodnih in umetnih pesmi pevski oktet in teret litijske osnovne šole (vodi ju Darinka Slimšek).

Litijska knjižnica opravlja pomembno kulturno poslanstvo tudi med osnovnošolci. Njihovo članstvo v njej nezadržno raste, saj jim daje knjige za domače branje in bralno značko, ki jih šolske knjižnice nimajo dovolj, uresničuje pa tudi različne oblike dela z mladimi bralci, kot so vrtec na obisku, ure pravljic, pedagoške ure, razstave in literarni večeri.

BORIS ŽUŽEK

LJUBLJANA

Ko učenci zamenjajo učitelje

Dvajsetega novembra je bilo na Osnovni šoli Karla Destovnika Kajuha v Ljubljani zelo živahno. Učitelje, delavce v administraciji, svetovalne delavce in delavce v kuhinji so za nekaj šolskih ur zamenjali učenci osmih razredov.

Vse je potekalo po povsem uradni poti, zato smo ta dan poimenovali samoupravni dan. Predstavniki učencev osmih razredov so predstavljali svet šole in zato tudi izdali razpis del in nalog. Nanj se je bilo treba prijaviti v osmih dneh, učiteljice slovenščine pa so pomagale učencem pisati prijave. Potem se je sestala komisija za delovna razmerja. Tudi to so sestavljali učenci osmih razredov. Izmed kandidatov so izbrali tiste, ki so izpolnjevali vse pogoje razpisa. Za učitelje telovadbe je bil tako boj za razpisano mesto kar hud. Že nekaj dni pred samoupravnim dnem je šlo zares. Pripraviti se je bilo treba na delo. Učitelji so svetovali učencem in jih učili pisati prijave.

Tako na samoupravni dan ni bilo nerešenih vprašanj. Učiteljice nižjih razredov so celo povedale, da so bili učenci bolj mirni kot takrat, ko jih poučujemo same. Učenci osmih razredov so razlagali, spraševali, utr-

jevali snov, pri glasbenem pouku pa tudi zapeli z mlajšimi. Tajnica in delavke v računovodstvu so pridno tipkale in računale. Pedagoginja je uredila kotiček za poklicno usmerjanje, pomagala je pri delu s skupino otrok s posebnimi učnimi težavami, svojega sošolca, ki je poučeval fiziko, pa je prišla poslušati tudi v razred.

Učenci so bili navdušeni. Radi bi imeli še več podobnih dni. Delo so opravili dobro, zato ni vzroka, da ne bi še kdaj stopili pred učence v vlogi učitelja. Mnogi, ki so zdaj učili na predmetni stopnji, bi si želeli učiti na razredni stopnji in obratno. Učenci se lahko dogovorijo z učitelji, saj za mnoge učitelje to ni bilo nič novega — učence že dolgo ob posameznih temah vključujejo v pouk. Spodbujati bi morali, da starejši učenci pogostje priskočijo na pomoč razrednim učiteljicam pri telesni in likovni vzgoji. To sodelovanje je posebno pomembno za tiste učence, ki bodo šolanje nadaljevali na pedagoških usmeritvah.

Samoupravni dan smo končali s konferenco učiteljskega zbora učencev, ki so sodelovali pri pripravi in izvedbi tega dne. Njihova mnenja naj bodo vodila pri oblikovanju samoupravnega dne naslednje leto.

BARBARA HANUŠ

Natečaj za sprejem v vojaške srednje šole v letu 1986

ZVEZNI SEKRETARIAT ZA LJUDSKO OBRAMBO je razpisal natečaj za sprejem učencev in gojencev vojaških srednjih šol v letu 1986, ki je bil objavljen v časopisih Delo in Večer.

V katere vojaške srednje šole se lahko prijavijo učenci osmih razredov osnovnih šol ali učenci šol srednjega usmerjenega izobraževanja?

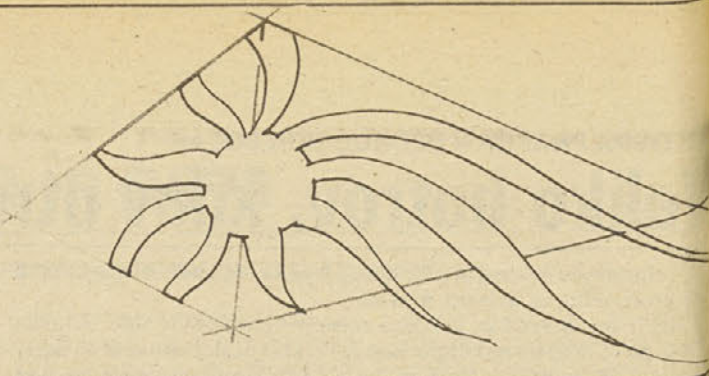
- Letalska splošna srednja vojaška šola Maršal Tito v Mostarju (samo v 1. letnik)
- Splošna srednja vojaška šola Bratstvo-enotnost v Beogradu
- Splošna srednja vojaška šola Ivo Lola Ribar v Zagrebu
- Splošna srednja vojaška šola Franc Rozman-Stane v Ljubljani (samo za kandidate z območja Slovenije).

V našete šole se je mogoče vpisati v 1., 2. in 3. razred.

- Srednja vojaška šola kopenske vojske v Sarajevu
- Tehniška srednja vojaška šola kopenske vojske v Zagrebu
- Srednja vojaška šola vojnega letalstva in protizračne obrambe v Rajlovcu
- Mornariška tehniška srednja vojaška šola v Splitu
- Intendantska srednja vojaška šola v Sarajevu
- Glasbena srednja vojaška šola v Beogradu
- Sanitetna srednja vojaška šola v Novem Sadu.

V te šole se vpisujejo v 1. in 3. razred.

- Tehniška šola vojaških usmeritev v Zagrebu
- Šola za strokovne delavce v letalskotehniških poklicih v Rajlovcu.

40-letnica obnovitve slovenskega šolstva v Istri

Letos praznuje Primorska poleg 40-letnice osvoboditve in priključitve k Jugoslaviji tudi 40-letnico obnovitve slovenske šole, ki jo je odpravila fašistična zakonodaja leta 1923.

Odbor za proslavitev te obletnice je pripravil sklepno prireditev, ki bo v petek, 13. decembra 1985 v Kopru z naslednjim programom:

- ob 10. uri — odkritje spominske plošče Lucijanu Janežu, prvega in zaslužnemu ravnatelju učiteljskega doma v Kopru
- ob 11. uri — odprtje razstave in predstavitev zbornika o razvoju slovenske šole v Istri (v osrednji knjižnici)
- ob 14.30 — odkritje spominske plošče obnoviteljem slovenske šole v Istri (poslopje občine)
- ob 15. uri — slavnostna akademija in podelitev priznanj pionirjem obnove slovenskega šolstva (v kino dvorani)
- ob 17.30 — družabno srečanje pedagoških delavcev (novi luški dom)

Odbor za proslavitev vabi vse osnovnošolske in srednješolske učitelje, ki so delovali v teh krajih in maturante učiteljskega gimnazija, pomorske in kmetijske šole ter drugih šol na Obali, da se udeležijo prireditve in srečanja.

BREŽICE

Dan delavcev v vzgoji in izobraževanju

»Človek ne more živeti brez radostnega pričakovanja jutrišnjega dne.« — Ta Makarenkova misel je bila moto dneva prosvetnih delavcev občine Brežice.

Prvi del dneva je obogatil Učiteljski pevski zbor Emil Adamič. Nastopil je pred polno dvorano doma JLA v Brežicah. Hvaležni smo stanovskim tovarišem in tovarišicam za prijeten pevski užitek.

Srečanje je popestrila z nadvse zanimivo temo — z razmišljanjem o slovenščini v javnosti — prof. dr. Breda Pogorelec.

Osrednji del praznovanja je bil namenjen jubilejnim, ki že 20, 30 let vztrajajo v prosvetnih vrstah.

Proslavljanje smo končali s tovariškim srečanjem in tako za nekaj trenutkov pozabili na težave in skrbi.

Srečanja prosvetnih delavcev v občini Brežice ni bilo že nekaj let. Menili smo, da tak dan delavcem prosvetarjem veliko pomeni, zato je bil z nekaj truda tudi pripravljen.

Ob tej priložnosti se posebej zahvaljujemo vsem, ki so kakor koli pomagali pri pripravi srečanja.

Za občinski odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti STANKA PUCKO, predsednik

Komisija za delovna razmerja

OSNOVNE ŠOLE JOSIP BROZ TITO DOMŽALE

razpisuje dela in naloge

— UČITELJA TEHNIČNE VZGOJE IN MATEMATIKE ali TEHNIČNE VZGOJE IN FIZIKE, za določen čas (od 1. 2. do 30. 6. 1986), nadomeščanje delavke, ki bo na porodniškem dopustu.

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje, predpisane z Zakonom o osnovni šoli. Prijave z dokazili o strokovni usposobljenosti naj pošljejo v 15 dneh po objavi razpisa tajništvo šole.

Svet GLASBENE ŠOLE VRHNIKA

razpisuje prosta dela in naloge

— RAVNATELJA za štiriletno mandatno obdobje.

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje, določene s 511. členom Zakona o združenem delu in imeti:

- višjo ali visoko izobrazbo ustrezne glasbene smeri
- 5 let pedagoške prakse in opravljen strokovni izpit
- s svojo poklicno in samoupravno dejavnostjo uveljavljati humane medčloveške odnose in socialistično samoupravljanje
- izpolnjevati merila po Družbenem dogovoru o oblikovanju in izvajanju kadrovske politike v občini Vrhnika.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v zaprtih ovojnica z oznako »Za razpisno komisijo« v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Glasbena šola Vrhnika, Tržaška 21, 61360 Vrhnika.

O izidu razpisa bodo obveščeni v 30 dneh po končani izbiri.

OSNOVNA ŠOLA OSKAR KOVAČIČ LJUBLJANA, Dolenjska cesta 20

razpisuje prosta dela in naloge

- UČITELJA RAZREDNEGA POUKA, PRU ali U, za določen čas (od 27. 1. do 8. 7. 1986), poskusno delo tri mesece
- UČITELJA SLOVENSKEGA IN SRBOHRVAŠKEGA JEZIKA, PRU ali P, za določen čas (od 27. 1. do 8. 7. 1986), poskusno delo tri mesece
- UČITELJA GOSPODINJSTVA — VODJA ŠOLSKE PREHRANE, PRU ali P, za nedoločen čas, poskusno delo tri mesece in objavlja dela in naloge

— SNAŽILKE, za določen čas (do 30. 6. 1986), poskusno delo en mesec, nastop dela po dogovoru.

Šola sprejema prijave 8 dni po objavi razpisa.

Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 15 dneh po končanem zbiranju prijav.

Niko Slapar

Na pokopališču v Kranju smo se 14. avgusta letos poslovili od učitelja upokojenca Nikolaja Slaparja. Njegova življenjska pot, ki jo je prehodil, in delo, ki ga je opravil, sta bila značilna za slovenskega učitelja predvojnih, vojnih in povojnih let.

Rodil se je v številni revni delavski družini in maturiral na ljubljanskem učiteljskem v šolskem letu 1932/33. To je bil čas ko je bila brezposelnost učiteljev največja. Kdor je imel srečo in je dobil učiteljsko službo, so ga zaposlili iz »bednostnega sklada«.

Niko Slapar je imel to srečo: delo je dobil na osnovni šoli v Gaperku v Poljanski dolini. Od tam so ga premestili v Studenec na Dolenjskem in nato v Smlednik, kjer je 6. aprila dočkal napad na Jugoslavijo. Potem se je začela trnova pot.

V Smledniku so Nemci najprej odstavili slovenskega župana in na njegovo mesto postavili Nemca, vaškega graščaka — barona. Ta pa je najprej odstavil Slaparja kot šolskega upravitelja in njegovo ženo Ivo — učiteljico. Čez nekaj dni so prišli po njiju gestapovci in ju odpeljali v Kranj, naslednji dan pa v šentvidsko gimnazijo, tam je bilo zbirno taborišče, znano po gestapovskem poniževanju, zasmejanju in zmerjanju slovenskih izonjancev, določenih za izgnanstvo v Srbijo.

Potem so ju poslali v Srbijo, v šolo Veliko Orašje. Tam so naše ljudi že čakali bratje Srbi z vozovi in jih razvozili po svojih domovih. Zanje so skrbeli kot za svoje. Nika Slaparja in njegovo ženo je sprejela številna družina Stamboličevih. Tako se je osebnost seznanila s Petrom Stamboličem, ki je že organiziral odpor na območju Markovca. Takrat so padle že prve žrtve. Odpor proti Nemcem je bil čedalje močnejši, pa tudi življenje priseljencev je bilo v vedno hujši nevarnosti.

Seasoma so si Slovenci s povzemanji, ki so jih imeli z Ljubljano, preskrbeli potrebne informacije in listine in odšli »v neznanje«. Niko Slapar je rad pripovedoval, da so jim dali Srbi vse potrebno za pot, pa tudi veliko solza je bilo. Pot prek Bosne in ustaške Hrvaške je bila naporna in nevarna. Pri Bubnjarcih in Metliki je bilo treba še čez zadnjo oviro, čez reko Kolpo.

Po vrnitvi v Ljubljano se je Niko Slapar zaposlil v skladišču cementa, kasneje pa na mestnem prehranjevalnem uradu v oddelku za razdeljevanje živil. Pravico do nakaznic so imeli samo tisti, ki so bili prijavljeni. V Ljubljani pa je živelo veliko neprijavljenih, predvsem ilegalcev, veliko otrok partizanskih mater in aktivistov. Za vse te je bilo treba priskrbeti nakaznice. Pri tem delu je sodeloval tudi Niko

kot aktivist Osvobodilne fronte. Po kapitulaciji Italije se je zaposlil pri razdeljevanju drv in tobačnih kart. Kot aktivist je dobil nalogo, da mora oboje priskrbeti tudi ilegalcem.

Po kapitulaciji Nemčije si je najboljši želel nazaj v Smlednik. Prebivalci so ga navdušeno sprejeli in izvolili za predsednika krajevnega odbora Osvobodilne fronte. Dopoldne je vodil šolo, popoldne pa krajevni urad. Potem je prišel službovat v poklicno čevljarstvo šolo v Žiri. Od tam je bil premeščen za dalj časa na osnovni šoli v Trebju, ki jo je bilo treba najprej obnoviti. Naslednja postaja so bile Cerkle na Gorenjskem in končna Kranj, kamor je bil premeščen za pomočnika ravnatelja vaješke šole.

Niko Slapar je bil izredno nadarjen gledališki igralec, pevec in deklamator. Te nadarjenosti so se pri njem kazale vse življenje. Kamorkoli je prišel, so oživele igralske skupine; prirejal je igre za otroke in odrasle, doma in na gostovanjih; ustanavljal je pevске zbornice in prirejal številne koncerte. Dohodek od vstopnine je bil namenjen za obnovo šole. V Kranju so ustanovili učiteljski pevski zbor »Stane Žagar«. Niko Slapar je bil njegov ustanovni predsednik. Zbor je organiziral leta 1959 obisk v Srbijo, kamor so bili Slovenci med vojno izgnani. Največji koncert je bil v Velikem Orašju, poslušalo ga je več kot tisoč ljudi. Prisrčno jih je sprejel Peter Stambolič, narodni heroj. Za spomin so mu poklonili umetniško sliko Begunje in Draga, delo akademskega slikarja Batiste. Naslednje leto so jim vrnil obisk Markovčani in tako poglobili prijateljske stike.

Niko Slapar je namenjal veliko pozornosti tudi vajencem. Zanje je v Cerkljah ustanovil vajensko šolo raznih strokovnih smeri: Vsak mladinec se mora izučiti vsaj enega poklica. Prirejali so tudi gospodinjske tečaje, ki jih je vodila njegova žena. Za uspešno delo so prejeli od okrajnega ljudskega odbora v Kranju lepa priznanja.

Niko Slapar je bil tudi izredno dober recitator. Pesmi je pogosto nosil s seboj. Gledališču se ni odrekel do konca. Nadaljeval je z nastopi »monodrame« ali z »gledališčem enega«. Talijin hram je nosil v sebi.

Znal je navezovati stike s preprostimi ljudmi. Zanje je imel vedno dobro besedo, nasvet ali tolažbo, čeprav je tudi njegova umetniška, nemirna duša po težko prehojeni poti slovenskega učitelja nosila svoje breme. Bil je res pravi ljudski učitelj, zato so se prišli posloviti od njega iz vseh krajev, kjer je učil in vzgajal.

VOJKO JAGODIČ

Vabilo

Z dajanjem svoje krvi lahko naredite največ, kar lahko stori človek za človeka. Zato vas pričakujemo na krvodajalski akciji.

Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist RK, odgovoren za krvodajalstvo.

DECEMBER 1985

KRŠKO
KOČEVJE
LJUBLJANA BEŽIGRAD
LEDAVA
LJUBLJANA CENTER
ŽALEC
LJUBLJANA VIČ-RUDNIK
LJUBLJANA MOSTE-POLJE
POSTOJNA
LJUBLJANA ŠIŠKA

SELNICA OB DRAVI
STARŠE
HOČE
RAČE

10., 11.
12., 13.
16.
17., 18.
19.
20.
23.
24.
26., 27.
30.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Franc Žužek

Na osnovni šoli Prežihov Voranc v Mariboru smo ostali brez našega široko razgledanega in izobraženega dobrega učitelja, sodelavca in prijatelja-profesorja Franca Žužka.

Rodil se je leta 1935 slovenskim staršem v Kikindi; kasneje se je družina preselila v Maribor, kjer je Franc Žužek obiskoval klasično gimnazijo in se začel učiti prvih štirih tujih jezikov. Na Filozofski fakulteti v Ljubljani je nato nadaljeval in tudi končal študij latinščine in grščine ter si pridobil naslov diplomiranega filozofa. Jeziki so ga prevzeli, zato je individualnemu študiju le-teh namenil vse svoje prekratke življenje in se razvil v pravega poliglota.

Pa ne šamo jeziki, znal jih je kar šestnajst — zanimala so ga vsa področja znanosti. Na njegovi mizi je bilo zmeraj veliko knjig in časopisov. Velikokrat smo se v zadregi zatekli k njemu in vselej je znal odgovoriti na naša vprašanja. Bil je pravi »živi leksikon« znanja.

Svoje poklicno delo je začel na osnovni šoli, čeprav smo kolegi menili, da bi ga, z njegovim temeljitim in širokim znanjem, kje drugje še bolj potrebovali. Sam pa je dejal, da najraje dela z otroki. In res jim je podaril več kot dvajset let svojega plodnega življenja in dela. Ob poučevanju angleškega jezika jim je razdajal

Ivan Velišček

Odšel je jeseni, ko je končal svoje veliko delo, ko je dal številnim rodovom otrok po raznih krajih plemenite temelje za razvoj njihove osebnosti.

Rodil se je v Gorici, v zavedni slovenski družini. Prvo učiteljsko službo je nastopil v Lomu nad Kanalom. Prav takrat so fašisti zahtevali, da je treba izročiti vse slovenske knjige. Velišček jih je razdelil med ljudi, oblastem pa sporočil, da je šola revna in da nima knjižnice. Italijani so ga prestavili v Castelnuovo v Piemont, ker niso dopustili, da bi bili slovenski učitelji med slovenskimi otroki. 1930 je odšel v Jugoslavijo in učil v Reki pri Hočah ter v Koreni v Slovenskih goricah. Tam ga je zajela vojna, izselili so ga v Bosno, po osvoboditvi se je vrnil v Koreno. Osvobodjena Primorska je zahtevala učitelje in Velišček je postal okrajni šolski nadzornik v Grgarju. Ko je tam opravil svojo dolžnost, se je vrnil v Koreno, k družini in številnim šolarjem. Njegovo zadnje delovno mesto pred upokojitvijo je bila Stična.

Ivan Velišček ni bil samo učitelj in upravitelj, temveč tudi plemenit pedagoški ustvarjalec in družbeni delavec. Že od malega je okušal vse tegobe narod-

tudi svoje veliko srce humanista in idealista. Ure in ure je ostajal po pouku z njimi, jim dodatno razlagal zakonitosti angleščine, jih učil esperanto, vodil klub OZN in jih znal pritegniti še v druge najrazličnejše dejavnosti. Okrog tovariša Žužka je bilo zmeraj veliko otrok.

Zelo ga bomo pogrešali tudi njegovi sodelavci. V osnovni organizaciji sindikata je bil izredno dejaven član izvršnega odbora, v osnovni organizaciji Zveze komunistov pa je vodil pravo malo politično šolo. Predvsem pa ga bomo pogrešali kot izredno plemenitega in skromnega, znanja in omike bogatega človeka.

Tudi Delavska univerza v Mariboru, kjer je vodil tečaje tujih jezikov, je ostala brez sposobnega učitelja in sodelavca.

Številni Mariborčani, ki so ga poznali, z nami vred ne morejo doumeti, da je smrt tako hitro ugrabila tega učenega in plemenitega moža. Življenje mu ni izpolnilo vseh upov in želja, kljub temu pa je optimistično gledal v prihodnost. Bil je izobraženec v pravem pomenu besede.

Praznino, ki je ostala za njim, nam bodo pomagali blažiti njegovi vzvišeni cilji življenja, s katerimi se je zapisal v naših in otroških srcih v trajen spomin. V imenu kolegov

IRMA ČERNE

nega zatiranja, zato se je proti njemu bojeval in v tem boju vzgajal rodove svojih učencev in okolje, kjer je deloval. Ko so fašisti po Primorski metali iz stanovanj vse, kar je spominjalo na slovenstvo, so v njihovi hiši opazili Gregorčičevo sliko. Vprašali so, kdo je na sliki, a Velišček jim je odgovoril, da je to njihov sorodnik, in slika je ostala. Zmeraj ko je učil, in karkoli je učil, je našel zgled, s katerim je svojim učencem znal vcepiti in utrjevati ljubezen do domovine in hrepenenje po svobodi. Njegova beseda je nenehno spodbujala k ustvarjalnemu delu. Hotel je dati mladim vse, kar je v ljudeh najboljše. Tistim, ki so imeli pri učenju težave, je namenjal še posebno skrb. Predvsem pa je s svojim delom in osebnim življenjem dajal svojim učencem, kolegom in širšemu okolju oseben zgled, kakšen naj bo plemenit in ustvarjalen človek.

Bil je med ustanovitelji kmetijske zadruge v Koreni in dolgo njen tajnik, pa tudi mentor kulturnega življenja na šoli in med vaško mladino. Napisal je dve socialni igri: Zgodbo sirote Anice in Rožico. Skratka, bil je pravi učitelj in dober človek. VERA VOŠNJAK

Zdravko Omerza

Na ljubljanskem pokopališču smo se te dni poslovili od zaslužnega defektologa Zdravka Omerze, predmetnega učitelja slušno in govorno prizadetih otrok, pisca strokovnih knjig in predavatelja logopedije na defektološkem oddelku Pedagoške akademije v Ljubljani.

Zdravko Omerza je bil odlični strokovnjak, praktičen fonetik, nadaljevalec tradicije najstarejših delavcev na tem področju v Sloveniji; bil pa je tudi dober prvi teorist in član Učiteljskega pevskega zbora.

Rodil se je leta 1902 v Krškem. Odločil se je za študij surdopedagogike, hospitalar v Zavodu za gluhozorne otroke v Ljubljani in opravil strokovni izpit. Praktično delo in neprestano spopolnjevanje sta ga kmalu uvrstila med izvrstne poznavalce fonetike; to je spretno uporabljal pri učenju glasovnega govora svojih učencev v zavodu, kmalu pa tudi vseh, ki so prihajali v logopedski oddelke zavoda, da bi jim odpravili različne govorne motnje.

Sodeloval je pri učbeniku BERILO V SLIKAH (leta 1955), namenjenem gluhih otrokom, in ko je ta pošel, je sam pripravil razširjeno izdajo berila leta 1970.

Strokovna spoznanja o tem, kako čim bolj pomagati slušno prizadetim otrokom in odraslim, so se v svetu naglo širila. Ko je zavod dobil leta 1954 prvi avdiometer, se je Omerza lotil ugotavljanja izgube sluha pri vseh učencih. Spoznali smo, da je popolnoma gluhih veliko manj kot naglušnih. Temu ustrežno je bilo treba spopolnjevati tudi metode razvijanja govora. Zavod se je preimenoval v Zavod za slušno prizadete.

Da bi se pedagoški zbor čim bolj spoznal z delom za slušno prizadete, so Zdravko Omerzo poslali na študijsko potovanje v Ameriko.

Tudi tam se je uveljavila njegova praktična narava. Povezal se je s članicami Društva progresivnih Slovencev in s pevskega zbora ameriških Slovencev. Radi so mu pomagali pri nabavi prve,

Vida Brest

Z žalostjo smo se poslovili od naše pesnice, pisateljice in učiteljice Vide Brest. Za naše najmlajše je pisala od srca kot malokdo. Premogla je čustveno pretnjenost in barvitost, ki ju je odsvitala vsa njena izpovednost, pripovedovanje o lastnem in našem svetu, njihovih vrednotah in šibkostih, ki je bilo otrokom vselej v spodbudo za razmišljanje o svetu in sebi, za pravo čutenje in čustvovanje pri oblikovanju novih vrednot za lastno rabo in za vse ljudi; da bi ustvarjali svet, ki bo bolj vpet med ljudi in bo udeležan blaginjo za vse, predvsem pa želel človekov notranji in miselni svet.

Zmogla je zapisati svetlobo, ki je nastajala kljub težkim vojnim časom, svetlobo, ki jo je izžareval osvobodilni boj takratnim rodovom otrok, da niso klonili ob brutalnosti vojne vihrine in se znali moralno-etično dvigniti nad zlo, ki ga je zanesel med nas okupator, da so se želeli preskušati v vsakdanjiku osvobodilnega boja slovenskega človeka, boja, ki je bil tudi velika preskušnja za ves slovenski narod.

Majda Peterlinova, naša Vida Brest, je zrasla v družini malega kmeta. Zrasla je ob krivicah, ki so malega kmeta pestile vsak dan, in ob sanjah, ki jih je le-ta gojil, da bo nekoč tudi zanj boljše. Ta kmečki svet je bil izhodišče za vse njeno mladostno zorenje in odločanje, tudi takrat, ko se je s srcem oprijela klica OF že v letu 1941 in maja 1943 odločno odšla v partizansko vojsko. Bila je ena izmed najbolj zagnanih prijateljcev otrok, mladih, prav zaradi bolečih brazgotin, ki jih je zapustilo njeno otroštvo. Ustvarjala je pesmi za mladi rod. Pesmi s tišimi čarobnimi verzji, ki nam toliko povedo že s samim zvenom, kaj šele z duhom njenega izpovedovanja, ki leta in leta že žlahtijo notranji in miselni svet rastočih rodov otrok.

Ob tem izpovedovanju pa ni ostala samo pesnica razodetih radosti, stisk in sanj marsikaterega otroštva, veselih in žalostnih usod otrok in časov NOB, po vojni pa tudi današnjega dne naše revolucije. Vselej je bila tudi učiteljica, takšna, ki je rada sedela skupaj z otroki v šolske klopi, se z njimi vneto pomenkovala kot enak z enakimi in hkrati radovedno tipala za njihovimi skrivnimi občutji, za vsem, kar je človeško in

prepotrebne slušno-ojačevalne naprave za slovenske slušno prizadete otroke z mikrofoni, sluškami, magnetofonom itd.

Slušno prizadetim ni mogoče razvijati govora brez ustreznih aparatov. Ustanovljen je bil avdiopedagoški oddelék, Zdravko Omerza pa se je ponovno specializiral za logopedsko teorijo in prakso; za starše in vzgojitelje slušno prizadetih otrok je pripravil knjižico NAGLUŠNI OTROK IN PREDŠOLSKI GLUHI OTROK.

Predvsem pa se je posvetil logopediji. Napisal je LOGOPEDIJO (DZS, 1959) in UPO-RABNO FONETIKO (DZS, 1970) — knjigi, ki sta v slovenski defektologiji izredno pomembni.

Ob 85-letnici Zavoda za korekcijo sluha in govora je dobil bronasto plaketo in priznanje za dolgoletno, vestno in požrtvovalno delo. Za svoje uspešno praktično in znanstveno delo je prejel Zdravko Omerza najvišja priznanja, izvoljen pa je bil tudi za predavatelja na Pedagoški akademiji v Ljubljani.

E. U.

kolegom
v
slovo

na videz skrito očem. Iskala je tisto vrednoto, ki nastaja ob skupnem tovariševanju in spodbuja iskreno prijateljsko kramljanje, modrovanje o velikih in majhnih stvareh, ki zanimajo mladi rod, in ustvarja priložnost, da se bolje spoznamo med seboj, da se okrepi samozavedanje mladih rodov za skupno ustvarjanje starejšimi rodovi. Takšno pot in zanimanje je ubirala Vida Brest, da bi mlajši rod zaslužil, kako koristna je tudi njegova rast za skupno dobro.

Tudi časnikarsko pero je držala vedno v roki, da je zapisala potopis ali zgodbo, ki so nastajali ob njenem križarjenju po našem lepem slovenskem svetu. Zapisane priložnostnih srečanj pionirjev ali borcev najdemo v pionirskih listih ali mapah posameznih partizanskih enot.

Smisel za pisanje in pesnjenje ji je bilo položen tako rekoč v zibko. In nič koliko muk jo je to stalo v takratnem trdem kmečkem življenju, kjer je imelo veljavo le trdo delo. Kljub temu se ni odrekla pisanju. Kot šestnajstletno dekle je naskrivaj spesnila pesem Partizani in jo poslala po bratu gubčevcem, ki smo je bili zelo veseli. V njej smo začutili poetično žlahtnost sporočila in odkrili dar njene narave za pesnikovanje. Objavili smo jo v našem mladinskem časopisu Mladi tovariš, v tretji številki, ki je izšla junija 1943. To je bila njena prva objavljena pesem; zelo ponosna je bila nanjo, saj ji je odprla možnost, da pesnikuje vsem domačim na oči.

Ko je kmalu zatem prišla v partizansko vojsko, jo je njena pesniška struna, ki je tako lepo in vizionarsko zvenela v trdem partizanskem boju, privedla med partizanske kulturnike. In kot kulturnica je živo in zavzeto razodela ljudem osvobodilni boj. Kot članico propagandne komisije Glavnega štaba jo je pot vodila na Primorsko, kjer se je srečala s Francetom Bevkom in obogatila svoj pesniški svet z novimi obzorji izpovedovanja, zlasti za mladi rod. Prišla je tudi med koroške partizane, borce Zile, Roža in Podjune.

Na Koroško je prišla spomladi 1945 in z vsem mladostnim žarom se je oprijela boja koroških Slovencev za osvoboditev izpod nacizma in trpljenja, za združenje z matičnim narodom s ciljem, ki si ga je zapisala v program tudi OF slovenskega naroda. Te neuresničene želje so ostale vedno tudi njena bolečina. Vseposod se je zavzemala za čvrstitev narodovih vezi s koroškimi Slovenci onstran Karavank in novih razmerah njihovega in našega bivanja in udejanjanja.

Takšna je bila naša Vida Brest, ki je z malimi ustvarjala tisto veliko, za kar delamo vsi skupaj, da bi se našemu narodu, narodom in narodnostim Jugoslavije bolje godilo. Skromna je bila, v srcu čista, jasna pri ubesedovanju misli in nadvse blaga, čeprav jo je življenjski vsakdanjik tako pestil in izmučil. Neozdravljiva bolezen jo je dokončno strla.

Njena pisana beseda bo ostala za vselej z nami in tako tudi njena podoba, podoba dekleta in žene Vide Brest, ki je zrasla med nami iz preprostega kmečkega dekleta v človeka, ki je živel in ustvarjal za mladino. Vida Brest bo ostala v naših srcih in srcih novih rodov bojevnica za pravičnejši svet, pesnica mladih in simbol tovarištva iz najtežjih dni naše zgodovine.

OLGA VIPOTNIK

